

Je čtyřicet moc nebo málo?

Tak jsem byl požádán Pavlem Poláčkem a Zdeňkem Rampasem o vzpomínku na vznik „Klubu literární fantastiky Ostrava“. Abych se přiznal, připadám si poněkud jako „sám voják v poli“ (pamětníkům připomenu – Jurij Dold Mychajlyk „Velká hra“ nebo slovenská televizní adaptace téhož titulu „Sám voják v poli“ se Štefanem Kvietikem v hlavní roli). On totiž v podstatě nikdo nezůstal, aby mi pomohl s šerým SF dávnověkem ostravského klubu. Ale nešť!

Jako mnoho jiných naivních jsem si kdysi myslel, že všechno vím a všechno znám (brouk Pytlík). A svěřil jsem se s tím kamarádovi Pavlovi Živnému, který tehdy vedl proslulé ostravské knihkupectví „U Šindeláře“. A protože on měl další kamarády, svolal setkání. To setkání se konalo ve stylových prostorách knihkupectví, ale netradičně před toaletou. Taková malá, dámy prominou, „hajzlová schůzka“. Sešli jsme se čtyři (zajímavé, tři mušketýři byli taky čtyři) Pavel Živný, který nás svolal, Luboš Kusák, jehož znalosti mě svrhávaly do hlubin deprese, Jarek Struhala, geniální knihkupec a antikvář, který nikdy oficiálně členem klubu nebyl, protože neměl rád organizovanost, ale šedou eminencí byl vždy. Viz ostravské Parcony. No a já. Je zajímavé, že se takhle sejdou lidé, kterým kamarádství vydrží dlouho. I řadu let.

Pokud byste se mě zeptali na nějaké datum, tak neřeknu. Nevím. Myslím, že to byl počátek roku. Samozřejmě 1982.

Světlo bylo pozdě a brzy zmizelo. Výsledkem téhle schůzky bylo zjištění, že ano, že klub založíme. Dokonce jsme našli místo, kam se uchýlit. Byla to zasedací místnost Krajského podniku Kniha v Ostravě Mariánských Horách. Tam se pak objevili další. Tonda Škorník, Jirka Choleva, i můj bratr Martin, který ale zanedlouho zmizel v kapitalistické cizině. Ale to je jiná kapitola.

Snad jen to, co říkal – „pánové, uvědomte si, že tento systém nesnáší jakoukoliv aktivitu, která vychází zdola“. Bylo nás asi deset. Tam také vzniklo cyklo-stylované první a jediné číslo časopisu „Tempus“ v počtu asi 15 výtisků. Vím jen o jediném zachovaném. Má ho náš klubový Kerberos Standa „Strejda“ Otava. Dlouho jsme v oněch prostorách nepobyli.

Někdo asi zjistil, co jsme zač, a byli jsme vyhodnoceni jako „personae non gratae“, se kterými se socialismus vybudovat nedá. Takže jsme se po roce přesunuli jinam. A na dlouhou dobu se nám stala zemí zaslíbenou Černá louka, respektive její PKO. Právě tam jsem měl několik pacientek. A ty pomohly. Některé byly i tajně milovány. Taková Constance, viď Raku? Zkrátka a dobře, byl to „golden age of SF“ ostravského klubu. Bylo nás kolem sedmdesáti. Zajímavá byla anketa, kterou jsem nachystal na první schůzku a kde poslední otázka zněla: jste ochotni se aktivně podílet na činnosti klubu? Jediný, kdo řekl ne, byl Lád'a Kostiha (později nám překládal do Leonarda). Jinak většina „kecala“. Ale tak už to bývá. Nevadí. pokračování na str. 7

OBSAH

Je čtyřicet moc nebo málo?	1	Velký vezír Iznougud	15
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Stephen King: To	16
Předplatné i doplatné, ZMĚNA	2	Neffova sbírka povídek Hu!	22
Hvězdný bulvár	3	Cesta do hlubin rusákovy duše (III)	23
Zodiak je jedním z nás	8	Časem s vědou – červen	24
Dveře do *	10	Pracka v láhvi	25
Ruské MEMEnto mori	11	Třeštění letitého popularizátora	115
Van Vogt – muž z jiného vesmíru (II)	12	Přebor autorů fantastiky 2020 a 21	26
Za Vlastou Tomanem	14	Dále než Einstein	28

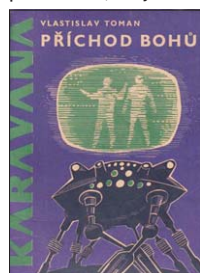
Mycelium VIII: Program apokalypsy

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

V uplynulém měsíci se toho stalo opravdu hodně, vyšlo poslední Mycelium, zažili jsme úžasný con v Berouně (o tom ale až v příštím čísle), oslavili šedesátisátiny Richarda Podaného, ale také zemřel Vlastislav Toman. Na straně 14 na něho vzpomíná Pavel „Luke“ Dobrovský. Přidám také svou „vzpomínku“.

Někdy v osmé třídě základní školy jsme se čtyřmi spolužáky založili Klub ABC. Asi jsme ani netušili, že jde o nápodobu nebo tajnou obnovu Foglarovských klubů, ale psali jsme si deníky, chodili na výpravy, vyplňovali okénka modrého života a hlavně odebírali Ábíčko, které ty kluby „metodicky“ vedlo, zadávalo úkoly, ve kterých pak mohly kluby mezi sebou soutěžit, atd. Když pak přituhla normalizace, objevila se v „naši“ rubrice zpráva, že členy mohou zůstat jen kluby, které pošlou nějaké potvrzení, že jsou součástí Pionýrské organizace. To jsme ignorovali a dál svůj klub vedli podle toho, co jsme si přečetli v Ábíčku, jen jsme už neměli komu o tom referovat.

Jednou z klubových akcí bylo pozvání člena klubu Jirky Malinovského na zabíjačku do jejich vesnice. V Jirkově knihovně jsem objevil svazek edice Karavana *Příchod bohů*. Zcela nekollegiálně jsem odmítl účast na objevitelské výpravě k nedalekému a opravdu velkému rybníku a ve zbytku dne jsem tu knihu přečetl. Nevím, zda jsme tehdy věděli, že jejím autorem je šéfredaktor ABC a duchovní otec našeho klubu, a i kdyby ano, určitě jsme neměli potuchy, jak to v takové redakci chodí, měli jsme nanejvýše představu nějaké neosobní instituce. Ábíčko jsem pak odebíral nějaké roky dál, celkově

mi na něm vadil malý počet sci-fi povídek. A teprve po více než deseti letech, když jsem se s Vlastou Tomanem poznal na conových besedách, jsem se dověděl, že jeho hlavní vášní byl komiks a k povídkám si (s nadsázkou) odskočil, jen když potřeboval nějaký scénář. Ale i na ně nakonec došlo, když jsem v roce 2009 v Tritonu připravil k vydání jeho sbírku *Třetí výprava*.

Pokud jste dočetli až sem, abyste se dověděli, co najdete v tomto čísle, tak jen velmi stručně: vedle pravidelných rubrik přinášíme dokončení studie o A. E. van Vogtovi, Britská konzerva nám ozřejmí vztah sériového vraha Zodiaka k fandomu a fanzínům, Jirka Grunt z gruntu rozebral Kingovo *To*, Ivo Fencel sbírku Ondřeje Neffa o příbězích Jakuba Nedomého a dědka Čucháka, Mirka Dvořáková pro vás vyzpovídala vítěze ankety PAF a Aleš Koval nám připomenul čtyřicátiny Ostravského SF klubu KLF. Na připomenutí čtyřicátin Parconu snad dojde někdy příště. **Zdeněk Rampas**

Předplatné i doplatné, **ZMĚNA**

Zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR použijte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR **IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). Letos buď **400 Kč** (respektive 16 euro, nebo podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste, napište mi. **ZR**

Odposlechnuto

Putin: Válka s Ukrajinou byla chyba. Ukázalo se, že moje dcera spí s úplně jiným Zelenským. **YMLADRIŠ**

Ukrajinci jsou Rusové, proto bojují tak dobře, řekl jakýsi ruský senátor. Nerad přisuzuju nějaké vlastnosti celým národům, ale pan poslanec může mít pravdu. Původní Rus byla Kyjevská a Rusko ukradlo i ten název. **Paul Jekyll**

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 6/2022 (355)

Adresa redakce INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Michaela a Dagmar

Autoři tohoto čísla

Arkadij Babčenko, Pavel Dobrovský, Mirka Dvořáková, Ivo Fencel, Jiří Grunt, František Houdek, Aleš Koval, Pavel Mandys, Ondřej Müller, Zdeněk Rampas, Petr Svoreň, jr., Roman Šimeček

Fotografie

Katule, Richard Klíčník, Roman Štědranský

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, nakl. EPOCH, Petr Habala, Jan Haberle, Richard Podaný, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla byla dne 26. 5. 2022

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Někde jsem četl, že lidé konzumují banány v daleko větší míře než opice. Nedivím se tomu. Ani se nepamatuju, kdy jsem naposled jedl opici...

MYYYSHA

Žena: Mám nějakou depku...

Já: Šest miliard lidí by dalo cokoli za život, jaký vedeme.

Žena: Tak možná mám tu depresi z toho...

Rusáci: Ukrajinské jednotky praktikují černou magii!

Ukrajinci: Říká se tomu elektřina a rádio.

Jyrka

◆ ◆ ◆

● **1. květen** slavíme práci, Interkom se sám neudělá, Radek Dojiva posílá text o autorech Bradbury's Shadow, snad se k tomu brzy dostanu.

● **2. května** je Interkom konečně v tiskárně.

● **3. května** si vybírám odměnu v podobě herního večírku, který jsme s Filipem domluvili už na KJV. Asi první dorazil Bidlo obtěžený krabicemi dobrot od máninky, pak přijel Honza Vaněk, jr., Filip s Bí, potom k nám našla cestu Nad'a Vojteková a poslední dorazila Hanka s Jídlm. Přivezla tedy i jídlo s malým j, ale k němu krabice s vědomostní hrou JÍDLO. Protože to venku na šipky ještě nebylo, poseděli jsme v pokoji, dali řeč, pak jídlo a nakonec JÍDLO.

Večer rozesílám dotaz spiklencům, jak je to s dárkem pro Richarda, o kterém jsme mluvili na večírku před Comic-Conem; myslel jsem na to už dva dny, ale jak sednu k PC, posednou mě internetová démoni a nevzpomenu si. A též rozesílám PDF verzi Interkomu do zahraničí.

● **4. května** místo odpočinku po včerejšku vyrazím na večírek Arga do Vinohradského pivovaru. Tam jsem nejdříve narazil na Geňu, který mi ukázal banánovku knih a originálů, které se budou dražit ve prospěch Ukrajiny. Upoutalo mě vydání Orwellova 1984 v kovové vazbě, od Mikuláše Podprockého jsem zahlédl jen pár věcí tužkou, které mě moc nezaujaly, ale uvidíme, co se mnou udělá dražební horečka.

Pak jsem našel Viktora Janiše a Petra Litoše, samozřejmě došlo na řeč o dětech a počítačových hrách, Petr je vzorný otec, různými triky typu: tahle hra má literární předlohu, přečti si ji a dostaneš novou verzi, se je snaží přivést i k jiným zájmům. Potom Viktor odešel za Pavlou Horákovou a my probírali programování a vydavatelské trable. Třeba to, jak distribuce vymáhá stále větší procento z ceny prodaných knih. Crew má celkem výsadní postavení, ale nakladatel mého typu už odevdává přes 50 %. Přitom jak se ceny knih zvyšují, dostávala by distribuce stále více i při nezměněném rabatu. Asi nikdy neslyšeli o Lafferově křivce. Mám dojem, že vydávání knih přestane být už totálně zajímavé, když nakladateli zbude méně než 40 % z ceny prodané knihy. Zapovídali jsme se tak, že jsem se nakonec ani nedostal na dražbu.

Doma mě čekal mail od Carletona Bulkina:

Dobrý den, pane Rampasi, chtěl jsem se podělit, že se na-

skytla příležitost publikovat překlad článku paní Czapliňské z roku 2015 („Má český science fiction (ženský) rod?“) v evropském časopise. Již jsem ji znovu kontaktoval a ona laskavě souhlasila. Myslím, že to bude dobrá příležitost k propagaci české sci-fi a tento časopis (Hélice, věnovaná spekulativní fantastice) má zájem publikovat i některé povídky z klasické české science fiction. Myslím, že to je dobrá zpráva!

Píšu Vám dnes také, abych se zeptal, zda byste mohl pomoci se dvěma bibliografickými odkazy z článku paní Czapliňské. Jsou z českých zdrojů a doufám, že některé nebo všechny z nich máte ve svém archivu. Ovšem se jí můžu zeptat přímo, ale cítím, že je teď extrémně zaneprázdněná. Pokud tyto reference nenajdete, prosím nezapomejte, zkusím něco jiného.

V každém z těchto dvou případů jde jen o čísla stránek. Kde tato čísla chybějí, napsal jsem ***:

Biedermannová, Carola (1991). [povídka] „Oni,“ Ikarie, 3: ***.

Vašák, Josef (1991). „Ony“ aneb jak mi to voní, Interkom, 3: ***.

● **5. května** vyrážíme Na Břežanku, Pagi s Pavlem Březinou brzy zmizeli, náš Pavel se hodil marod, tak jsme si popovídali s Frantou Novotným, Cordym a Terezou Březinovou a vypadli dřív než obvykle.

Večer píšu Carletonu Bulkinovi:

Joanna má asi opravdu málo času, na maily odpovídá dost pozdě, takže je jen dobře, že jste se obrátil na mě. Já zase čtu maily dost nepozorně, takže jsem si nejprve myslel, že potřebujete přímo ty odkazované texty. Ten druhý najdete zde: <http://interkom.vecnost.cz/1991/19911062.htm>

A jinak je to doslova bibliografické peklo.

1) Autor textu se ve skutečnosti jmenuje Josef Vašát.

Ale není to Joannina chyba, špatně je to v Interkomu i v jeho webovém archivu.

2) Text v původním papírovém vydání vyšel v Interkomu číslo 10 roku 1991, v jeho literární (samostatně číslované, paginované) příloze Kvark (číslo 7, na straně 6).

3) na webu byla tato literární příloha omylem chybně přiřazena k Interkomu číslo 11 (roku 1991).

4) takže správný odkaz by měl vypadat dost jinak, nejsem ve věci školený, ale asi nějak takhle:

Vašák, Josef (1991). správně Vašát, „Ony aneb jak mi to voní,“ Interkom, 10, lit. příloha Kvark, 7: 6

● **6. května** se ozval Petr Krejzek, zda nemám kontakt na Jaroslava Šoupala, který v roce 1989 do Lovců černých mloků II

napsal povídku *Emancipovaný drtič*, a na Pavla Kosatíka? Že by je též oslovili kvůli svému projektu antologie mikropovídek.

Mám dojem, že Jarda Šoupal už zemřel, napíšu jeho nakladateli Romanu Sochorovi...

● **7. května** se opět ocitáme u Klímových, jedeme do Šestajovic oslavit jubileum Richarda Podaného. Vilma naložila Mycelia VII a vázané díly I a II, a hlavně domovní tabulku s názvem chovné stanice Roklinka, ovšem ve vysoké elfštině, a vyrážíme. Protože je Martin trochu znavený po firemním team buildingu, došli jsme opoždění o příslovečnou akademickou čtvrt hodinku. Richard a Viktor Janiš už na nás čekali před Šestajovickým pivovarem, který se nachází kousek od Roklinky. Pak dorazili Honza Vaněk, jr. s Libou, Hanička s Helenou, Richard Klíčnick s Terezou a baterií lahví moravského vína. A nakonec Jolana a Honza se svými dvojčaty. To byla ta pravá chvíle doplnit už předané dary (Mycelia, a různé pochoutky, já třeba přinesl rum Professore) o úžasný dort, který nechala vyrobit Helena. Na jeho vrcholu se ve spadném listí proháněli Calvin a Hobbes...

A pak jsme si užívali pohodu jako hlouček dvanácti či kolika nejbližších přátel, kteří se už dlouho neviděli. O komiksech, dětech, chrtících, víně, Richardově matce a Ivančicích... Semlelo se zkrátka kdekdo, třeba, že dva skotští majitelé chrtíka z Šestajovic mají pohřební službu, která se starala o poslední věci Iaina Bankse, svět je malý. Ale i o mnoha veselejších věcech...

Večer se od Romana Sochora dovídám, že ve věku 56 let loni zemřel Evžen Jindra (staroscifista skoro první generace, spolupracoval tuším s Mustangem). Ač Pražák, znal se s Romanem z vojny a přivedl ho k překládání z polštiny pro různé

klubové fanziny za totality. S ostravským klubem KLF byl za totality na návštěvě Polska v Katovicích na Silconu a přivezl do Čech plný kufr auta polských klubovek.

● **8. května** slavíme konec druhé světové války... možná přestane být tak důležitý, podobně jako rok 45 překryl rok 18, ač spolu silně souvisely.

Tohle k tomu řekl Zelenskyj: <https://vimeo.com/707535524>

O pár dní později jsme se dověděli, že u Lysyčansku slavila i ukrajinská armáda, jen místo špuntů od šampaňského létaly k nebi věže ruských tanků, které se po pontonovém mostu přes Severní Doněc pokusily o útok.

Přemek Houžvička objevil Interkom, který není na webovém archivu... Zjišťuju, jak se to mohlo přihodit, tedy že tam není, ne že na to Přemek přišel...

● **9. května**, všichni čekáme, co vypadne z Putina. Lucie Sulovská to shrnula:

Putinův projev nic zajímavého nepřinesl, snad kromě toho, že nebyla letadýlka, někam se ztratil Gerasimov a Putin působil jaksi nešťastně, což britský bulvár identifikoval jako reakci na Alinino další neplánované těhotenství. Naštěstí je tu stále náš milý Rogozin s novou jadernou hrozbou.

Ještěže se ruská politika od té doby, co Tuchačevského vyprášili Poláci u Varšavy, nezměnila. Vždy něco mezi opatrností a zbabělostí, blíž k tomu druhému. A troufat si pouze na výrazně slabšího.

Také jsem zahlédl, že Zelenskyj vyznamenal psa-sapéra za hledání min, statoval mu k tomu Justin Trudeau, já to v diplomatické květomluvě pochopil tak, že Justin se ještě musí trochu zasnažit, aby si také zasloužil nějakou medaili.

Ráno zaslechnu na ČRo Plus šéfa SlanTour Láďu Pešku, kdysi šéfa SFK Slan. Odpoledne podnikám tradiční kolečko s přesunem Interkomů z Jalny do Časlavské, tam se zastavil i Honza Vaněk, jr., já se pak vydávám za Honzou Hýskem kvůli Ventuře.

Večer nás Franta Hlouš upozornil na rozhovor Pavla Kosatíka o knize Slovenské století, kde se zmiňuje o své fandomové a scifistické minulosti.

A Richard píše: *Chci vám všem poděkovat za tu sobotu, milé dárky a ještě milejší společnost. Stále sice bezradně stojím před Sofiinou volbou, jestli sežrat dřív Calvina, anebo Hobbes, ale vším ostatním jsem se velmi potěšil na duchu a pookřál. Díky!!!!*

● **10. května** ráno vstanu, nic zlého netuše, snad jen že okolo poledne přivezou do přízemí patery dveře... Ale to stejně dopadne spíš na Michaela.

Otevřu mail a tam: Radek Dojiva posílá náhled Bradbury's Shadow, přijde mi parádní... se spoustou grafických i věcných vychytávek.

Další mail je od Jardy Olši, jr., píše, že neví, co jsem mu to chtěl v minulé zprávě, odeslané než odjel do Washingtonu DC. Myslím, že nechápavost jen hraje, smyslem samozřejmě bylo přehodit na něj práci s korekturami a překladem autorských medailonků BS.

Následovaly maily od matky a dcery Löwensteinových, každá chce po vydání jedné knihy...

Jako drobné odpočinutí je tu zpráva od Cellindry, posílá mi včera vyžádanou štimdlovu recenzi na *Doctor Strange v mnohovesmíru šilenství*. Ten film jsem neviděl, ale v celkovém nastavení na marvelovské univerzum se se Štimdlem docela shodnu. Ale je pravda, že já bojové scény přeskakují už i u Bankse.

Aby byla zachována rovnováha vesmíru, hned následující mail byla „reklamace“ z Lawi, kde nějaké mé makro na šití cyklistických dresů nedělá ve spolupráci se systémem Pohoda, co by mělo.

O faktuře za rozeslání květnového Interkomu, který jste v tuto dobu nejspíše ještě ani nedostali, bych se nezmiňoval, kdyby se jako poslední neozval Přemek Houžvička, že by se večer zastavil a doplnil svou sbírku Interkomů a fanzinů.

Do toho mě Miša, celkem pochopitelně jurodivá z těch dveří, které se musí přirezávat a kde se musí upravovat otvory pro jazyčky zámků, každých sedmáct minut volá k nějaké hlouposti... Takhle jsem si klidný podzim života nepředstavoval.

● **11. května** dnes si tuším připomínáme občany Československa (většinou ruské národnosti), které Stalinovi zabíjeli v roce 1945 zavraždili či odveleli do gulagů.

Digitalizuji Interkom 12/87, kdo by riskoval pobyt na slunci v nejteplejším dni roku ☺

Asi jste si všimli, že jsem propadl české verzi Wordle (<https://hadejslova.cz/>). Včera jsem zaslechl, že v USA z možných tipovaných slov kvůli žhavé politické debatě vyřadili FETUS a SLAVE. O to víc mě potěšilo, když jsem nedávno uhlí slovo

BLBEC, a těch je přitom v naší populaci na procenta zastoupeno násobně víc než v USA potomků otroků ☺. Tady je svět ještě normálnější.

Večer se od Daniely dovídám, že zemřel Vlasta „Malý bůh“ Toman. Včera jsem hledal pro publikaci české klasiky v angličtině (Bradbury's Shadow) fotky Zdeňka Páva, Kmínka a Hlavíčky, a narazil i na Vlastu. Tohle mě ale nenapadlo, bral jsem Vlastu jako někoho, kdo je tu s námi od nepaměti, tak proč by se to mělo měnit?

Dáreček mi poslal pár pěkných fotek Zdeňka Páva, ale sehnat použitelnou fotku Caroly B. je skoro nemožné.

● **12. května** opět luštím texty Interkomu 12/87. Bože, jak já se tehdy vyjadřoval neobratně, a to mi bylo už přes třicet... Asi bych měl být na současná mladá kopyta méně přísný. Na druhé straně, měl jsem za sebou MFF UK, kde nejsložitější věty zněly A platí tehdy a jen tehdy, když B. Tedy ne že by se naši učitelé nezabývali i jinými věcmi než matematikou, namátkou si vzpomenu na šerm, housle, literaturu, ale do nás odhadem 40 hodin týdně hustili jen matematiku. Výjimkou byl docent Hedrlín, který byl ale pro své názory na fakultě skoro disident (a i proto stále jen docent).

Večer jdeme s Michaelou Na Břežanku, původně jsme to ani neměli v plánu, ale ozvali se mi Petr Krejzek s Longinem, že je tam pozval Franta Novotný, a Michaela chtěla s Pavlem Březinou probrat možnosti vytápění domu v téhle podělané době, tak jsme změnili plány.

Když jsme kolem šesté dorazili, byl tam krom obvyklé posádky i Vlado Říša, ale zrovna se s Říšou Šustou zvedali k odchodu. Franta se pochlubil, že do projektu scifistických cvičení napsal už druhou povídku (Protokoly sovětských mudrců) a že by si klidně stříhl ještě jednu, aby to byl triptych. Pak bohužel Mišin dotaz rozpoutal hádku o smysluplnosti ekologické politiky, Cordy na věc nahlížel optikou člověka, který, až bude v našem věku, umře horkem, Franta se pokoušel poukázat na některé protismyslné, navzájem si odporující argumenty ekologických alarmistů a politiků, kteří ve snaze získat hlasy markýrují snahu o záchranu světa.

Málem jsem ohluchl, přitom to byla „debata“, kde každý mluvil jiným jazykem. Franta používal metodu, kterou si osvojil

při vzdorování bolševické ideologii, která se považovala za vědu a prohlašovala se za ni. Tehdy mělo nějaký smysl a (duševní rovnováže) pomáhalo nacházet v ní rozpory a hříchy proti logice. Snaha takhle nějak argumentovat proti dnešnímu pokrokovskému guláši mi přijde celkem zbytečná, maximálně se u obzvláště otevřené mysli dosáhne odpovědi: no tak si odporujeme (a jedna každá naše akce neguje výsledky nějaké jiné), ale myslíme to dobře, a to je hlavní, ne?

Kolem půl osmé konečně dorazili Petr a Longin,

ten už docela pod vlivem, celkem mě tím naštváli, kdyby přišli v šest, jak jsme se domluvili, mohl být Longin střizlivější a debata produktivnější. Spolehl jsem se na Františkovu přísloušnou trpělivost a toleranci a po osmé jsme to zabalili. (Dnešní slovo se samo neuhodne, po včerejším úspěchu jsem lepší než 56 % hráčů, takže zatím nic moc...)

● 13. května, je pátek, jestlipak se v Plzni pořádá Pivocon?

Přes Richarda Podaného se ke mně dostal mail Lukáše Bajgara, vede tolkienovské fanstránky <http://hobbit.news>, poslal mi pár otázek ohledně vydávání samizdatového Pána prstenů a Silmarillionu, tak jsem s pomocí Přemka Houžvičky zavzpomínal a k jeho dotazům (kurzívou) připsal:

Stále pátrám (už roky) po prvním Pánu prstenů...

Prvního Pána prstenů jsem nikdy ani neviděl, v době jeho vydání jsem byl ženatý zaměstnanec výzkumáku se závazky, tak bych na něj neměl, a ač jsem byl třeba iniciátorem toho, že český fandom přijal za svého Hobita (nějak jsem v roce 1979 z anotace v týdeníku Nové knihy poznal, že jde o něco jiného než pohádku, a zorganizoval takřka vykoupení Arbesova knihkupectví, kde tu knihu měli první), s dalšími Mistrovými díly jsem už tolik společného neměl. I když vlastně bod 2.

Přemek mi o prvním Pánu prstenů napsal:

No ano, těch bylo jenom tuším dvacet, třicet kompletů po šesti knihách. V archivu jsem našel obrázky, jsou v příloze. Udělal to skutečně Vašek [Soukup] a stál tenkrát nějaké šilenej ranec, tuším 600 za jeden díl/dvě knihy...? A tuším, že to bylo v letech 1987, 1988. Ale je to už strašně dávno.

A já dodám, že se nějak stalo, že kdesi v mých sbírkách mám od jednoho toho dílu přebal, jak jsem k němu přišel, ani kde dnes je, už si nepamatuju :-). Soukup si tuším uměl opatřit profesionální obálku a vazbu, ale sazba byl obyčejný strojopis, alespoň to takhle bylo u knihy o Barbaru Conanovi.

Ještě před jeho (Vaškovým) vydáním kolovala ta samizdatová, na kolejkách Větrník jsem viděl dvě různá, pražské ve více sešitech a vázané, plzeňské v jednom, ale mohlo jít jen o první díl.

V 80. – 90. letech vyšel taky samizdatový Silmarillion (vč. Dodatků) a nemohu se dopátrat, za jakých okolností vše vycházelo.

Vlastně jsem byl ve skupině, která mezi roky 88 až 90 chystala fanouškovské vydání Silmarillionu.

Asi přes Věru Kůrkovou se k nám do SF klubu Viloidus dostalo samizdatové vydání (strojopis) Silmarillionu, a protože v tu dobu se už kluby nebály načerno publikovat, rozhodli jsme se ho namnožit/vydat. Sešel jsem se kvůli tomu s Andrejem Stankovičem a Stašou Pošustovou. Ta mi pak řekla, že svůj překlad poskytl samizdatu k rozmnožení, ale že se část ztratila, a tu že Stankovič znovu přeložil a zbytek nějak vylepšoval, takže už ten text nepovažuje za svůj, a ať si s ním uděláme, co chceme.

Tak jsme ten text začali kontrolovat, takový pokus o amatérskou redakci, Zdeněk Neubauer k němu napsal doslov (který však vyšel až v Dodatcích), ale vše šlo tak pomalu, že než jsme věc připravili k vydání, přišel rok 90. Konečně jsme Silmarillion v sešitové formě vydali, Vašek Soukup od nás za cenu tisku odkoupil celý náklad, fanoušci si za práci pro svůj žánr samozřejmě nic nepočítali, nevím, jestli jsme něco zaplatili přepisovačce na psacím stroji IBM s kulovou hlavou (pracovala v kanceláři prezidenta Husáka :-)), a Vašek už v nových poměrech začal knihu prodávat ve svých „stáncích“ na ulici za desetinásobek :-)

● 14. května stěhujeme se do přízemí, oba synci brblaje přišli pomáhat...

● 15. května jsem dočetl Bankse: K čemu jsou zbraně a začal číst Germanii, zatímco první dílo je (na mě) literární až moc, druhé mi zatím připadá jako rozepsaný nápad, navíc jen málo originální. Po poledni se u nás zastavil Přemek Houžvička, donesl mi faximile fanzinu Megafan III z roku 1987, kde otiskl prvotinu později docela známé autorky Věry Chase, samozřejmě ještě pod jejím občanským jménem. Pak jsme dali řeč o údelu sběratelů a antikvářů. Přemek si před časem na likvidaci literární pozůstalosti pozvala dcera spisovatele Jaroslava Bočka..., svět je malý.

Míša vyrazila k Vilmě na jakýsi babinec, kde si s Líbou, Bárou, Sargo, Milenou a Sančou vyměňovaly oblečení, ze kterého přes zimu vyrostly. Já zatím posekal trávník pro případ, že by zítra vydrželo pěkné počasí a dali jsme šipky.

● 16. května konečně nastalo první letošní šipkování. První dorazil okolo šesté Roman Štědranský, pomohl s krájením zeleninových příloh, a za chvíli se dotroušili Honza Vaněk, jr., Filip

Je čtyřicet moc nebo málo?

pokračování ze str. 1

Objevila se ale jména Dittmar „Didi“ Chmelař, Tomáš Kolátor (titulní stránka Leonarda). Milan Sobotík, Milan Verner, držitel „Mloka“ za povídku „Sanderský elixír“. Mimofádnou postavou, která výrazně ovlivnila činnost klubu, byl Jirka Pilch, chodící encyklopedický slovník se zájmy doslova o všechno. Uvedl k nám Andrzeje Sapkowského a nejenom jeho. A Standa Komárek, se svou ženou ilustrátorkou Janou, kongeniální Sapkowského překladatel. Sám autor o Komárkovi říká, že je jediný, kterého nemusí opravovat, který ale může opravit jeho. Když už jsem u toho Polska, partnerský klub z Katowic, s přáteli, kteří jsou dodnes součástí ostravského klubu. To je Piotr Raku Rak, Piotr Cholewa a jiní. Tak jako oni u nás, tak my u nich. Silcony, Polcony, vždy to byla a jsou úžasná setkání.

Bylo toho moc. O počátcích klubu se zmiňuji podrobněji proto, že se díky těmto a mnoha dalším lidem klub výrazně profiloval, a dokud se neobjevily fenomény typu internetu, byl výrazným zdrojem informací, po kterých jsme všichni prahli.

A v roce 1985 se objevil šílený Pavel Poláček. A to byla pecka. Jako byste přehadili na další převodový stupeň bližší nekonečnu. Ejhle, už v roce 1986 se probudily bílovecké katakomby. Je kupodivu, kolik se tam vešlo a dodnes vejde scifi-

s Bí, pak přijel Bidlo a jako poslední asi Jára Míkovec, bez Sargo, která se na to necítla. Počasí se stále nemohlo rozhodnout zda bude pršet, tak jsme dali první letošní turnaj, nejprve podvčetně zvítězil Filip, ale v dešti už mu to tak nešlo a třetí kolo bylo tuším mé a Járovo. Pak jsme se přesunuli do SF archivu, ale než jsme vymysleli co dál a Miša vnutila přítomným pánům nějaké ošacení, které mi už bylo malé, tak Jára odkvačil kvůli parkování, a s sebou vzal i Romana, který to má opravdu dost daleko. Až pak došlo na medovník od Vilmy, a když odešel poslední host, našel se ještě pekáč kuřecích paliček, no snad ani tak nikdo neodešel hladový. Na literaturu moc nedošlo jen jsme dali řeč o knize Germanie od Leoše Šedy.

● **17. května** ráno, vlastně před polednem, jsem zajel do Epochy, probrat s autorem a Zdeňkem Pobudou, co provedeme s knihou Mirzova víze Pepy Pecinovského. Ujmu se redakce, že mě to nepřekvapilo :) Ale odvezl jsem si konečně Zákon genu, už se naň těším.

● **18. května** jsem se dostal k Bradbury's Shadow, Radek Dojiva nad věcí asi trochu zapřemýšlel a uvědomil si, že ve spolupráci se Zamini se kniha dostane i jinde než jen fanouškům SF, a doplnil ji malým slovníčkem pojmů, tak jsem na něm také chvíli pracoval, než jsme se vydali do Statenic.

Tam jsme s Dášou a Petrem, Britská konzerva Péťa zůstal v Anglii, sehnat dnes letenku je skoro nemožné, nejdříve zajeli do Únětického pivovaru (tamní Velký knedlík plněný uzeným masem je opravdu velký) a pak povíдали o knihách a politice.

tů. Ano, šílený Pavle. Potřebuješ už konečně inventární číslo klubu. Jen nevím, kam je vytetovat. BÍLCON se stal organickou součástí kalendářů SF akcí, myslím, že jednou z nejvýraznějších. Ale i Parcony jsme si vyzkoušeli. 1988, ten plakát se tehdy Zdeňku Rampasovi moc nelíbil. Ale výstava evropských SF nakladatelství spojená s výstavou prací Káji Saudka ho snad udobřila. V roce 1992 nás bylo na kolejích VŠB tolik, že jsme obsadili i pokoje zamluvené pro šachisty. Měli tam mít turnaj.

Měli, ale naše pokoje nedostali. Dostali jiné. Ještě teď se potím, když si na to

vzpomenu. 2010 společně s Poláky a Slováky EUROCON – TRICON v obou Těšínech. Údajně nějakých tři a půl tisíce lidí. Takovou akci už určitě opakovat nebudeme. Ještě že se už tehdy mohlo bez problémů přes hranice. A finále – PARCON 2018 v Bílovci. Malá vzpomínka na to, jak to vypadávalo kdysi. A byli i dinosauři i mladí oši, byli tam naši i z ciziny. Komu by se nelíbil renesan-

ci Ondra Neff? Kdo by neposlouchal napjatě přednášku Jarka Nohavicy o překládání? A mezi tím BÍLCONY. S přestávkou díky rotavirům. Ale jedeme dál močálem černým kolem bílých skal.

A teď mi, prosím, řekněte, je těch čtyřicet let málo, nebo moc?

Aleš Koval

Nejvíce jsme si užili nad knihou Oldřich Jelínek: Známý Neznámý i když došlo i na Zákon genu a Germánii.

● **19. května** – zázitek dne: 42 mladých žen, cizinek, od pohledu ani sportovkyně, ani modelky, možná divčí polepšovna na poznávacím zájezdu, každá s obrovským kufrem na kolečkách, podniklo steč na Bus 119, kterým jsem se s tabulí skla pokoušel dostat domů. Dopadlo to dobře, ale jen tak tak.

Odpoledne vynecháváme Břežanku a chystáme prostor pro ledničku. Břežanka ale nevynechala nás, volal mi z ní Dáreček, ohledně hlasování na Vartovce.

Den plný zážitků nekončí, stěhujeme do patra osmdesátikilová kamna a

● **20. května**, aby se zachovala rovnováha všehomíra, stěhujeme z patra do přízemí ledničku. Ale nebojte se, příští Bulvár už bude o Vartovce, kam dnes vyrazí Pagí a Dáreček a o sobotním FantastiConu v Berouně.

Zdeňk Rampas

Odposlechnuto

Jsem přesvědčený, že si celá ruská věrčuška myslela, že Putin ví, jak moc mu ve všem lžou. A věřili, že je to taková společná hra, aby se všichni zapojení měli hezky a lid je měl rád. No a pak přišla invaze...

Pavel Zahradník

K tomu, abyste v ruské televizi říkali pravdu, nepotřebujete odvahu, potřebujete povolení.

Garry Kasparov

Zodiak je jedním z nás

Sérioví vrazi jsou v podstatě „nudní“. Zabíjejí velké množství lidí, a to velmi podobným způsobem. Pokud si na Wikipedii vyhledáte seznam sériových vrahů seřazený podle počtu jejich obětí, zjistíte, že jste o nich nikdy neslyšeli. Luis Gravitó, Pedro López, Javed Iqbal, Michail Popkov. Tito lidé zabili 50, 100, někdy dokonce 200 až 300 lidí. Zabíjeli nevinné děti, ženy a muže, a to mnohdy neuvěřitelně zvrhlým a hrůzným způsobem. Přesto nám jejich jména nic neříkají, a proč by také měla?

Sérioví vrazi jsou nudní. Měli bychom jejich ohavné zločiny ignorovat, abychom jim nezajistili slávu a pocit naplnění, který hledají. Je však smutnou pravdou, že masoví vrazi dodnes nějakým podivuhodným způsobem přitahují představivost veřejnosti. Není to kvůli jejich zločinům – kdyby tomu tak bylo, tak byste jména, která jsem uvedl na začátku tohoto textu, asi znali. Místo toho nás zajímají příběhy, nikoli množství zavražděných lidí nebo způsob, jakým zemřeli. Joan Didionová napsala, že „si vyprávíme příběhy, abychom mohli žít.“ Zdá se, že si rádi vyprávíme příběhy o smrti. Některé příběhy se však vymykají: Ted Bundy, Charles Manson, Ed Kemper. Ale ze všech nejvíce vyčnívá jeden: Zodiak.

David Arthur Faraday a Betty Lou Jensenová měli své první rande 20. prosince 1968, jen pár dní před Vánoci. Dvojice se sešla s přáteli, povečeřeli v místní restauraci a pak jeli po Lake Herman Road poblíž města Benicia v Kalifornii. Toto město čítalo asi 7 000 obyvatel a v roce 1853 bylo na krátkých třináct měsíců hlavním městem státu Kalifornie. Faraday a Jensenová zastavili ve 22.15 u vodárenské přečerpávací stanice, pravděpodobně aby se políbili. Kolem 23:00 byla nalezena její těla. Jensenová byla zastřelena, když se snažila před vrahem utéct. Asi o šest měsíců později byli Darlene Ferrinová a Michael Mageau v noci postřeleni ve svém zaparkovaném autě, asi šest a půl kilometru od Lake Herman. Oba zasáhlo pět kulek z pistole ráže 9 mm Luger. Asi hodinu po vraždách někdo zavolal na policejní oddělení ve Vallejo ve státě Kalifornie, kde v roce 1970 žilo asi 70 000 obyvatel a necelý rok fungovalo jako hlavní město, než bylo přejmenováno na Benicii. Muž v telefonu se přiznal jak k útokům na Ferrinovou a Mageaua, tak k dřívějším vraždám Faradaye a Jensenové. Ferrinová krátce poté zemřela v nemocnici. Mageau jako zázrakem přežil.

Pak začaly chodit dopisy. Tři přišly 1. srpna 1969 najednou do hlavních novin v metropolitní oblasti San Francisco Bay Area: Vallejo Times Herald, San Francisco Chronicle a San Francisco Examiner. Obsah dopisů byl téměř totožný, ale měly tři samostatné zašifrované odstavce. Dopisy podrobně popisovaly vraždy v Lake Herman a Vallejo. Šifry, které rozluštili amatérští kriminalisté, hovořily o „shromažďování... otroků“ pro „posmrtný život“. O necelý týden později přišel do Examineru další dopis. Začínal slovy: „Promlouvá Zodiak“ a zrodila se legenda.

Začínají přicházet další dopisy a dochází k dalším vraždám. V září 1969 byl u jezera Berryessa napaden mladý pár, žena, Cecelia Ann Shepardová, svým zraněním podlehla. V tomto případě Zodiak zaútočil za bílého dne, měl na sobě kuklu

a použil nůž. Poslední potvrzenou Zodiakovou obětí se stal Paul Stine, sanfranciský taxikář, kterého vrah zastřelil v jeho taxiku. Vraždu viděli tři mladíci, kteří to rychle nahlásili policii. Podezřelý byl běloch s krátkými vlasy a střední výšky. Policejní dispečeri však – kvůli nedorozumění, které nebylo nikdy vysvětleno – policistům řekli, aby hledali podezřelého černé pleti. Je velmi pravděpodobné, že tato fatální chyba umožnila Zodiakovi utéct z místa činu.

Stále přicházely další dopisy. Společnost zachvátil strach ze Zodiaka. Posílal výhrůžky bombovými útoky a přiznával se k vraždám, které pravděpodobně nespáchal. Pak vše utichlo. V roce 1974 přišel další, pravděpodobně autentický dopis. Poté přišlo několik dalších – nejspíš padělky. Bylo jasné, že se Zodiakovi podařilo uniknout spravedlnosti a asi nebude nikdy dopaden. Ale skutečný mýtus o Zodiakovi udržují dodnes při životě dopisy, záhady, vyhrožování.

Možná se však podařilo záhadu kolem Zodiaka konečně rozlousknout, alespoň podle spisovatele Jareta Kobeka. Nikdy o Zodiakovi psát nechtěl, ale nakonec o něm napsal dvě knihy: *Motor Spirit* a *How to Find Zodiac*, které vyšly současně. V knize *Motor Spirit* se Kobek vrhá do nitra hipisáckého San Franciska, revoltujícího města Ameriky. Najednou se Zodiak nezdá být tak nenormální a vymykající se. San Francisco konce 60. let bylo výbušným městem. Zodiak tak v mnoha ohledech představoval menší problém. Kobek popisuje vraždy, díky nimž se Zodiak může zdát přičetný. Hipíci páchali pod vlivem drog naprosto zvrácené činy. Každý den nové, hrůzné zločiny. „Vlna násilí vyvolaná drogami začíná kolem roku 1966 a končí až v devadesátých letech,“ píše Kobek.

Jedním z těchto násilných činů je vražda devatenáctileté Ann Jiminezové. V den, kdy Zodiak zabíjel u jezera Berryessa, byl vynesena rozsudek v souvislosti s její vraždou z předchozího roku a čtyři podezřelí byli zproštěni viny! Případem byli tehdy pověřeni policisté: Dave Toschi a Bill Armstrong, kteří se později ujali případu Zodiak. Z vraždy mladé ženy nebyl nikdo obviněn; nebylo totiž možné určit, kdo zasadil vražednou ránu, a navíc to nikoho ani nezajímalo. Ann byla osamělá šilená hipísačka, kterou zabili jiní, stejně pomatení hipísáci. Taková byla prostě realita tehdejšího San Franciska.

Případ Ann Jiminezové byl jen malým střipkem v blázinci, jakým byla Amerika 60. let minulého století. Oba Kennedyové byli mrtví, stali se oběťmi politických atentátů. Válka ve Vietnamu se stále vlekla. Prezidentem byl Richard Nixon a guvernérem Kalifornie byl westernový herec. Uprostřed Zodiakova vražedného řádění se objevily první zprávy o Mansonových vraždách. Celá země se hroutila, k čemuž, jak se zdá, dochází znepokojivě často. Kniha *Motor Spirit* uvádí všechny tyto souvislosti; není to jen kniha o Zodiakovi, ale i o prostředí, v němž se pohyboval.

Kromě širšího pohledu však kniha nabízí i podrobný popis celého případu. Jsou zde přepsány ony dopisy, přehledné časové osy jednotlivých případů, zločiny jsou důkladně prozkoumány a rozebrány do nejmenších detailů. *Motor Spirit* je lepší

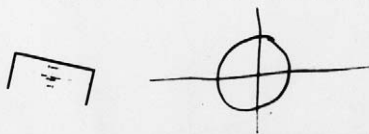
z obou knih. Pokud si chcete přečíst jednu knihu o Zodiaku, vyberte si právě tuto. Dozvíte se v ní vše, co potřebujete vědět, a ještě něco navíc, aniž byste byli zahlaceni přílišnými podrobnostmi, nebo měli pocit, že je autor až příliš obsesivní. Nicméně *How to Find Zodiac* je zajímavější čtení, protože zde Kobek předkládá svůj pohled na celý případ a činí tak neuvěřitelně přesvědčivě. Po dočtení dospějete k názoru, že Zodiak je jedním z nás.

Jak tohle může Kobek tvrdit? Prozkoumal původní informace obsažené v dopisech. Takto totiž Zodiak chtěl, aby ho veřejnost vnímala, a proto se Kobek začal zabývat právě jimi a našel toho hodně. V Zodiakových dopisech vrah píše, že „člověk je nejnebezpečnější zvíře ze všech“. Tisk to okamžitě pochopil jako odkaz na povídku „The Most Dangerous Game“ (Nejnebezpečnější hra), která pojednává o ruském šlechtici, který se začne nudit natolik, že se místo zvířat rozhodne lovit lidi. Zodiak také psal o tom, že své oběti zavírá do klecí, krmí je nasoleným hovězím masem a pak je nechává umírat žízni. Tato nářážka, podle Kobeka, pravděpodobně pochází z jednoho ze dvou románů z devatenáctého století, které podrobně popisují stejný způsob mučení. Na jednom podivném přání k Halloweenu, které vrah adresoval Paulu Averymu, reportérovi deníku San Francisco Chronicle, jenž se Zodiakem zabýval, píše následující: „Ohněm, pistolí, nožem, provazem; otroci, ráj.“ Ukázalo se, že tyto bláboly souvisejí se starým westernovým komiksem *Tim Holt* č. 30. Na obálce tohoto čísla *Tima Holta* je hlavní hrdina vyobrazen svázaný a za ním je ruleta ukazující způsoby, jakými může zemřít: nožem, provazem, pistolí, ohněm. Kobek tento postřeh poslal svému příteli, odborníkovi na komiksy z období Golden Age, a ten mu potvrdil, co si Kobek myslel. Zodiak byl podivín a pravděpodobně přispíval do fanzinů. Byl prostě jedním z nás.

„Fanziny byly obdobou internetu před jeho vznikem,“ píše Kobek. Tak našel svého potenciálního Zodiaka. Stačilo jen do Googlu zadat „Fanzines Vallejo“ a Kobek okamžitě narazil na pdf sci-fi fanzinu s názvem Tightbeam. Muž jménem Paul Doerr, který uvedl adresu ve Vallejo, napsal dopis, který se mimo jiné týkal poštovních sazeb a plachtění. Doerr psal o používání známek o hodnotě 1 cent – Zodiak použil šest takových známek na jeden ze svých nejslavnějších dopisů. Doerr měl rád plachtění – Zodiak v jednom z dopisů prokázal velmi detailní znalost navigace. Doerr ve svých dopisech psal o „zvířatech a otrocích“ podobným stylem jako Zodiak. Doerr byl milovníkem zbraní a Zodiak zjevně také. Nic z toho však podle Kobeka neznamená, že Doerr byl Zodiakem. Místo toho se Doerra snažil vyloučit jako podezřelého, aby mohl toto vyšetřování, které především nechtěl vůbec začít, ukončit.

Ale Kobek nemohl vyloučit Doerra z okruhu podezřelých. Po chvíli pátrání se objevují další informace. Doerr se narodil v roce 1927 a zemřel v roce 2007. Jako armádní veterán se Doerr přestěhoval v roce 1963 do Kalifornie, do městečka Fairfield, asi 20 minut od Valleja. Více než deset let měl ve Valleju poštovní schránku a pracoval na námořní základně Mare Island. Měl manželku a děti. Doerr celý život vyhledával pozornost, psal dopisy redakcím různých fanzinů a časopisů. Nikdy

HER > 9 J LV P X I O L T G O Q
N 9 + B φ ■ □ D W Y · < □ K 7 φ
B Y X M + u z G W φ φ L ■ φ H J
S 9 9 Δ A J Δ V O 9 O + + R K O
□ Δ M + φ J T O I O F P + P O X /
9 Δ R A F J O - □ O C Z F > O D φ
■ O + K O φ O U C X G V · φ L I
φ G O J 7 T ■ O + O N Y φ + φ L Δ
O < M + 8 + Z R O F B O Y A O O K
- φ J U V + A J + O 9 Δ < F B Y -
U + R / O J E I D Y B 9 8 T M K O
O < O J R J I ■ O T O M · + P B F
φ O Δ S Y ■ + N I O F B O φ J Δ R
J G F N A 7 O O O B · O V O J + +
Y B X O ■ O Δ C E > V U Z O - +
I O · O φ B K φ O 9 A · 7 M O G O
R O T + L O O C < + F J W B I O L
+ + O W C φ W O P O S H T / φ O 9
I F X O W < Δ J B O Y O B ■ - C O
> M D H N 9 X S φ Z O Δ A I K X +

nechodil na vysokou školu, ale sám se vzdělával, a byl také tak trochu podivín, který měl problém rozlišit mezi science fiction, kterou miloval, a realitou, v níž žil. Doerr věřil na Yettiho, mimozemšťany a další sci-fi výstřelky. To z něj ale nutně nedělá vraha.

Kobek pokračoval v pátrání a zjistil, že Doerr vydával fanzin *Hobbitalia*, který se zaměřil na fenomén Pána prstenů. V něm dokládá znalost kódů a šifer a vysvětluje runovou abecedu používanou postavami Tolkeinových románů. Doerr také v *Hobbitalii* publikoval schémata, která se podezřele podobají Zodiakovým diagramům. Kobek také zjistil, že Doerr byl členem Společnosti pro kreativní anachronismus (Society For Creative Anachronism), skupiny, která se v podstatě pro zábavu převléká do středověkých kostýmů. To by možná vysvětlovalo určitý matoucí detail v příběhu o Zodiaku. Podle popisu měl totiž Zodiak během útoku u jezera Berryesa na sobě něco, co bylo popisováno jako katovská kápě. Pokud se Doerr rád převlékal do dobových kostýmů, možná měl nějakou takovou kápi po ruce. Doerrův svět fanzinů je zvláštní, ale pro čtenáře *Interkomu* relativně blízký. Doerr byl zcela jistě podivín. Zakládal a četl nepřeberné množství různých fanzinů (jejich kompletní seznam najdete na konci knihy), což není nic zvláštního, neboť chtěl být prostě součástí společenství lidí s podobnými zájmy.

Kobekova kniha je v každém případě dobrá a velmi zajímavá, i když Doerr možná nebyl Zodiakem. Představuje totiž životopis někoho, o kom jste nikdy neslyšeli, a veškeré bádání je založeno na analýze toho, co daný jedinec napsal. Kobek přečetl vše, co Doerr kdy vytvořil, a co se mu dostalo do rukou. Přečetl jeho šílené dopisy, které psal těsně před smrtí a v nichž varoval před budoucími pandemiemi, terorismem, ekologickou

katastrofou a jadernou válkou. Četl jeho sloupky v časopise *American Pigeon Journal*. Četl jeho inzeráty v hipisáckých novinách, ve kterých hledal dívky, které by se s ním chtěly plavit na lodi. Přečetl všechno, včetně Doerrova přiznání k vraždě v roce 1974 v časopise *Green Egg*. Na základě všeho, co se mu podařilo najít, Kobek zrekonstruoval život a myšlení člověka, který byl navýsost podivínský, ale také naprosto obyčejný.

Důkazy proti Doerrovi se v knize postupně hromadí. Nejenže to byl podivín, který několik desetiletí opakovaně psal o všem možném, od kočovného života, přes sérii knih Johna Normana o planetě Gor, v níž se dobrodružná science fantasy ve stylu Edgara Rice Burroughse mísí se sadomasochismem a nietzscheovskou filozofií, komiksy a dílo J. R. R. Tolkeina až po neonacismus. Navíc se zdá, jako by se informace o Doerrovi neustále překrývaly se Zodiakem. Byl členem radikální antikomunistické organizace označované jako The Minutemen, která jako svůj symbol používala nitkový kříž velmi podobný tomu, který použil Zodiak. Minutemen navíc používali tzv. ANFO bomby, což bylo v té době spíše výjimečné, ale Zodiak se o nich ve svých dopisech také zmínil. Takže tu máme bomby, dopisy, Minutemany a skutečnost, že Doerr žil poblíž Valleja a sbíral komiksy (ještě předtím, než se z toho stal obecně rozšířený koníček). Dále tu máme Doerrovu znalost kryptografie, jeho nevyrovnanou povahu, touhu po uznání a letitý zvyk psát do místních novin ve stylu Zodiaka. A aby toho nebylo dost, existuje ono přiznání k vraždě a pak také Doerrova fotografie, kterou Kobek ukáže až na samém konci knihy, která se velmi přesně podobá onomu nechvalně proslulému náčrtku Zodiaka. Závěrem dospějeme k myšlence, že buď je Doerr Zodiak, nebo se Kobek úplně zbláznil.

Nakonec je vlastně jedno, kdo byl Zodiak. Nikdy to nebude vědět jistě. Doerr se jeví stejně dobrým podezřelým jako každý jiný a Kobek předkládá velmi propracovanou argumentaci. *Motor Spirit* zkoumá fenomén Zodiaka skrze celkovou analýzu alternativní, undergroundové kultury šedesátých let. Kniha *How to Find Zodiac* přibližuje příběh Zodiaka jiným způsobem; místo toho, aby jej zkoumala zvenčí, tak se zaměřuje na subkulturu fanzinů. Kobek popisuje, jak Doerr tiskl a vydával svá díla, jak si vytvářel síť čtenářů a respondentů, jak se nikdy nedomáhal uznání širšího publika; přesto ho pozorně četlo několik dychtivých fanoušků. To vše je čtenářům (a autorům) Interkomu důvěrně známo. Kobekovi se mohlo díky takto široce koncipovanému pátrání po Zodiakovi konečně podařit odhalit jeho totožnost, anebo také ne. Přinejmenším však poodhalil skrytý svět fanoušků science fiction, survivalistů a krajně pravicových nadšenců, jehož zkoumání je svým způsobem fascinující. V dnešní době se totiž mnoho politických problémů svaluje na internet. Není pochyb, že internet působí jako katalyzátor, ale podobně smýšlející lidé se posléze vždycky najdou, ať už prostřednictvím Facebooku, nebo fanzinových sítí. Je dost dobře možné, že kvůli svému kompulzivnímu pocitu psát se nakonec Doerr sám usvědčil z toho, že je Zodiak, ale přinejmenším se odhalil jako jeden z nás. Jako fanoušek a čtenář fanzinů.

Petr Svoreň, jr.

Dveře do *

Zfilmovat Heinleinovy Dveře do léta je nápad od začátku úplně pitomý, a taky to od roku 1956, kdy poprvé vyšly časopisecky, po celých 65 let nikdo nezkusil. Skutečnou hodnotou knihy je dnes to, jak je napsaná – jde možná o nejlaskavější sci-fi, jaké kdy vzniklo (navíc jen souhrou řady náhod) a nemá v Heinleinově díle obdoby. Samotná zápleтка je vlastně už vcelku nepodstatná a vyčichlá, i když v době vzniku šlo o jeden z prvních SF románů, které se zabývaly kryonikou (ta jinak začala frčet až o nějakých deset let později). Dveře do léta navíc nikdy nebyly bůhvíjak vizuálně nosné a hlavně je záhy dobehly reálné roky, které se ubíraly zcela jiným směrem než autorovy futurologické předpovědi, takže se to nedalo zfilmovat ani jako retro, ani to adekvátně posunout do budoucnosti, ale dá se to pořád skvěle číst jako dobrá stará knížka.

Takahirovi to ale nestačilo a vrhl se do toho opravdu zgruntu, takže nakonec natočil film úplně špatný po všech stránkách – hloupý, nudný a neumělý. Mizerný scénář, režie, kamera i střih; jen hudba je aspoň celkem nijaká. Herci jsou módně realisticky oškliví, casting úděsný – naprosto nikdo neodpovídá postavě, kterou by měl podle knihy představovat. Je úplně fuk, jak je to zahráné, protože nebylo co hrát – dialogy jsou zdoluhavé, plytké a bezobsažné, takže všichni aktéři se po filmu potácejí jako tlupa zombií bez motivace a racionality.

Je to trapně uffiukané (což ex-lampasák Heinlein rozhodně nikdy nebyl) a přitom neschopné vyvolat alespoň zlomeček emocí předlohy. Zatímco ta se odehrává v letech 1970 a 2000, film je posunutý do 1995 a 2025, arci v jakési deimentní alternativní realitě. V pětadevadesátém bylo Takahirovi jedenadvacet, takže si musí pamatovat, že tehdy zcela rozhodně žádná japonská ani jiná televize nevysílala reklamy na „Ledový spánek“ prostě proto, že kryonika živých lidí vždy byla na celém světě zakázaná jako šarlatánský podvod, který ani jednou nefungoval a fungovat nemůže. Kdežto Heinlein ji v jemu patnáct let vzdálené budoucnosti snadno svedl prezentovat jako tou dobou odzkoušenou metodu s šancí 7:3 na přežití třiceti let hibernace, takže hlavní postava ani zdaleka nevypadala jako naprostý idiot, když o něčem takovém uvažovala.

Kniha je nadšenou apoteózou jakéhosi až „baťovského“ konstruktérství, jehož detaily je dodnes fascinující číst. Prvním vynálezem Daniela B. Davise mělo být cca v roce 1965 Děvče v domácnosti – v podstatě robotický vysavač (v reálu uvedený na trh teprve v roce 2002 jako iRobot Roomba – a to nikoli bez souvislosti s vojenskou technikou, takže Heinleinovy zdánlivé výplody zeleného mozku se aspoň občas trefily docela přesně). Finální Davisův výrobek – tedy univerzální uklízeč – ale Takahirovi zjevně přišel pro rok 1995 málo inovativní. Mimo chodem – v letošním netflixáckém BigBugu se v deváté minutě filmu objeví uklízecí robot, který vypadá přesně tak, jak bych si podle Heinleinova popisu představoval Flexibilního Franka, přičemž děj se odehrává až v roce 2045, takže to jde. Jen k tomu arci musíte mít Jeunetovu imaginaci, zatímco Takahiro jakoukoli formu představivosti postrádá v míře zcela absolutní.

Filmový hlavní hrdina Sóičiró tedy místo uklízečky vynalezne debilního robotka okopírovaného z Badhamova Číslo 5 žije (1986). Jelikož ani ten by v roce 1995 nebyl žádný nářez, je skutečným objevem „plazmová baterie“ – blábol, díky kterému se už „stroje nebudou muset nabíjet“. Přesto mu místo baterky samotné ukradnou celého robotka, jelikož zápleтка předlohy je i tomto směru replikována až otrocky, jen po ohlodání na kost jaksi ztratila jakýkoli smysl.

V celé knize jsou jen dvě aspoň trochu akční pasáže; obě se filmu podařilo pohřbit naprosto dokonale. První je dlouhé řádění kocoura Peteho, jediné nepřejmenované „postavy“, jinak ale castingově zvládnuté stejně hrozně jako všechny ostatní, takže místo zjizveného rváče je to líný gaučák, který celý film jen zhnuseně čumí (patrně si svou kočičí intuici dobře uvědomoval, v jaké sráče to hraje). Natočit to explicitně podle Heinleinova líčení by vyžadovalo kocoura leda doanimovat; dobrý režisér by to jistě zvládnul méně názorně, ale náležitě epicky. Špatný režisér Takahiro to vyřešil dvouuťerínovým záběrem, kdy Peteho hodí mezi kameru a obličej herečky, která má prst na malíčkém „škrábančí“ namalovaném na obličeji a kvičí. To je celé.

Pravda, ještě hůř dopadla druhá akce, kdy Davis systematicky hecuje doktora Twitchella, aby ho vzteky bez sebe nakonec poslal do minulosti. Filmový profesor Tóí naopak Sóičira nadšeně vítá jako ztraceného syna a vzápětí se dozvíme, že vyvinul stroj času jen díky tomu, že Sóičiró mu na to po návratu do minulosti dal peníze! To je naprosto školácká chyba hlupáků, kteří tvoří dílo o cestování časem a přitom postrádají i tu nejbazálnější aristotelovskou logiku. Celá věc je samozřejmě čistě intelektuální konstrukt, ale tím spíš musí dodržovat časovou následnost primární linie – tedy je možné třeba strojem času cestovat do pravěku, tam zašlápnout motýlka, v důsledku čehož nebude v následující linii sestaven stroj času, takže nebude zašlápnut motýlek a k tomu se pak dají vygenerovat další rozličné absurdi-

ty a časové smyčky krom jediné – stroj času nemůže být v nekomediálním žánru vynalezen pouze proto, že předtím šlápnul na motýlka někdo, kdo se tímto vynálezem dostal do minulosti.

Ještě jeden posun oproti předloze stojí za zmínku. Henleina Frederika řečená Ricky (či Rikki-tikki-tavi dle Kiplingova munga) má dvanáct let a dohodne se s Davisem, že až jí bude jednadvacet, dá se hibernovat, aby si ho po probuzení mohla vzít (což zejména v kontextu s autorovými pozdějšími díly zavdávalo důvod ke spekulacím o jeho hebefilii). Takahirov Ryko je 17 a hibernovat se nechá v 27 letech. Její věk se přitom divák dozví až skoro na konci filmu, Sóičiró jí předtím opakovaně říká, že je ještě dítě, a devatenáctiletá herečka Kaja Kijohara je v této roli cíleně namaskovaná a oblečená tak, aby působila co nejvíc asexuálně a infantilně. Může jít samozřejmě o chybu v překladu titulků, ale pokud ne, je to zajímavé především s ohledem na příslovečnou zálibu Japonců v lilitkách. Ale časy se nepochybně mění i v zemi vycházejícího slunce; venkonceм kdyby Takahiro někdy dospěl k sebereflexi, jak ubohý film natočil (což pokládám za vyloučené), zaručeně by nenásledoval Kurosawova příkladu a nepokusil se v dobrých národních tradicích o harakiri, ale nejvýš by o tom něco ukřivdněně nakňoural na Instagram.

Roman Šimeček

Nacu e no tobira: Kimi no miru mirai e, 2021

Ruské MEMEnto mori

Van Vogt – muž z jiného vesmíru (II)

Pozdní romány

Úroveň 20 románů napsaných od roku 1960 je naneštěstí značně rozkolísaná. Na jedné straně příběhy prozrazují autorovu touhu překonat sám sebe co do gigantičnosti vizí i složitosti příběhů, a na druhé straně odvážné experimenty nevyznívají vždy přesvědčivě a nesetkávaly se ani s velkým čtenářským ohlasem. Pokud jde o fix-upy, většinou nedrží příliš pohromadě a jako jednotlivé povídky vyznávají lépe. Pokud jde o nové romány, začínají originálně a napínavě jako rané povídky, ale pak se dějové linie propletou natolik, že čtenář ztrácí přehled i zájem.

Po delší době, kdy van Vogt vlastní tvorbu zanedbával, se pokusil vybočit z žánru a začal thrillerem *The Violent Man* (Násilník, 1962). Podle textu na obálce jde o „úžasný román o válce, sexu a superintrikách“, skutečnost je však poněkud méně úžasná. Američan Seal Ruxton je zajat v Číně a odsouzen k smrti. Na poslední chvíli je trest zmírněn a Ruxton je odvezen do tábora na převýchovu. Má se stát pravověrným komunistou, který bude coby zvěď podkopávat kapitalistický řád Západu. Ruxton je násilníkem s velkým N, ve vzteku je schopen zabít. Kromě síly však plynne mluví několika jazyky, vyzná se v džungli i ve městě a vůbec budí dojem, že je kombinací Old Shatterhanda a Jamese Bonda – žádná žena mu totiž neodolá. A to je štěstí i kámen úrazu hlavního hrdiny. Po mnoha peripetiích v táboře, mučení, útěku, avantýrách s Číňankami a japonskou špiónkou se mu však přece jen podaří uprchnout. Děj se mísí se vzpomínkami na nevydařené manželství i sexuální neporozumění s bývalou Ruxtonovou ženou.

Román neměl valný úspěch, autor se o podobné vybočení už nikdy nepokusil. Zajímavý je van Vogtův apriorní postoj ke komunismu („Marx přišel na to, jak relativně malá skupinka teroristů může bez potíží převzít vládu ve státě.“) i bondovský způsob řešení politických antagonismů: Nad jakýmkoli společensko-politickým řádem nevítězí jiný řád, ale vždy jen jediný obdařený výjimečnými schopnostmi.

V roce 1966 van Vogt rozšířil na bezmála dvojnásobek novou sérii žen z roku 1944 a vydal ji pod stejným názvem *Okřídlený muž* (*The Winged Man*). V tomto případě se ovšem nutil do klasické dobrodružné sci-fi a vznikl nepřesvědčivý polotovar, v porovnání s nímž vynívá původní povídka Edny Mailové lépe.

Výjimku mezi fix-upy tvoří román *The Silkie* (Hedváb, 1969), psaný na pokračování pro magazín *If* již se záměrem pozdějšího románového vydání. Hedvábové jsou výsledkem genetických experimentů z konce 20. století. Disponují více než 100 smysly (!) a jsou veskrze vanvogtovskými nadlidmi. Ve skutečnosti vypadají jako balony, ale dokážou přijmout i lidskou podobu. Lidé záměrně nevytvořili žádné hedvábské ženy,

aby se nová rasa nemohla rozmnožovat. Na Zemi se však náhle objeví nové formy hedvábů a hlavní hrdina Nat Cemp zjistí, že hedvábové nejsou výsledkem genetických experimentů, ale pocházejí z kosmu a slouží nepochopitelné bytosti zvané Glis. Glis je prazvláštním sběratelem – sbírá planety, které se mu líbí, zmenšuje je a pohlcuje ve své planetoidě, která křižuje nazaďbůh vesmírem. Celý koncept je víc než originální, van Vogt chtěl zřejmě napsat příběh ve stylu Philipa K. Dicka, ale ne-

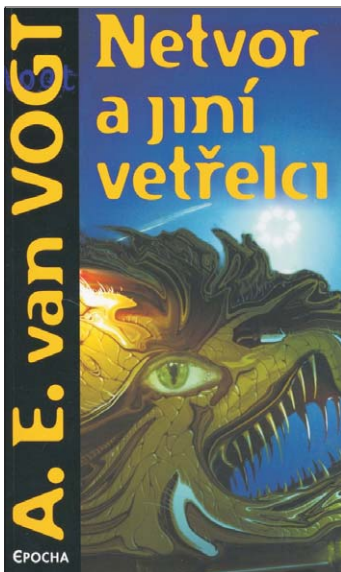
zvládl kafkaovsky zcizující suché dialogy všeobjímajícího nadmozku s hedvábem Natem.

Klasický příklad pozdního fix-upu představuje *Supermind* (1977), sestavený z výběrů povídek rané fáze „Zástupná inteligence“ (*The Proxy Intelligence*, 1968), „Asylum“ (*Azyl*, 1942) a „Research Alpha“ (*Projekt Alfa*, 1965; s Jamesem H. Schmitzem). Při souvislém čtení však příběh působí zmatečně a vyznění násilím do sebe naroubovaných povídek je víc než problematické. Přitom jde o odvážně vyprojektovanou space operu, která nese opět dickovské rysy. Hlavní hrdina Steve Hanardy je outsider, který během děje získá IQ vyšší než 10 000 a s bezděčným přispěním rasy megagalaktiků zachrání lidstvo a získá srdce zbožňované ženy.

Éra fix-upů končila, z minulosti nešlo již nic „uvařit“, a uvědomil si to zřejmě i sám van Vogt, protože *Supermind* je jeho posledním románem tohoto druhu. Dále se věnoval jen psaní původních děl.

První odpovědi starší generace na kyberpunk 80. let – alespoň podle reklamy na knize – byl van Vogtův *Počítačový svět* (*Computerworld*, 1983). Sterling a spol. jej očekávali s nadějí i s obavami – a potvrdilo se obojí. Svět v roce 2090 se ocitl plně pod kontrolou počítačů. První novotou je perspektiva vyprávěče – téměř celý příběh líčí počítač. Van Vogt rezignuje na obvyklé rychlé změny děje a příběh je lineárně veden ke grandióznímu finále. Bohužel se však ukazuje, že autorův pozdní příklon ke spiritismu a jeho základní téma, totiž triumf „dokonalého“ člověka nad jakoukoli silou universa, nefunguje v kulisách „hard SF“. Vyličít ve stručnosti děj tohoto románu mi připadá pracnější než jej znovu celý napsat, a proto zájemce odkazuji k četbě českého překladu. Přes rozpačitý výsledek román patří k nejzajímavějším v pozdní fázi autorovy tvorby.

Pro úplnost zmíníme ještě další dva problematické romány, ne však z hlediska van Vogtovy tvorby, ale spíše jako doklad nakladatelské praxe v boomu americké SF 70. let. Když jsem si přečetl van Vogtovy knihy *The Secret Galactics* (Tajná galaktici, 1974) a *The Man with a Thousand Names* (Muž tisíce jmen, 1974), zapochyboval jsem, zda vydané texty vůbec někdo redakčně prošel, ba že je vůbec někdo před vydáním četl. V 70. letech byl v USA po SF a fantasy obrovský hlad a někte-

ré texty procházely jen letmou kontrolou. Dvě zmíněné knihy však vzhledem k nedostatečné redakci udělaly van Vogtovi spíše medvědí službu. Především *The Secret Galactics*, v němž se dozvíme, že Země je okupována sedmi (a možná více) mimozemskými rasami, které si ji chtějí podrobit, pozvednout, pacifikovat atd., představuje nervní kaskádu obrazů, v níž jedno zásadní odhalení stíhá druhé, oběť a pronásledovatel si vyměňují role, hlavní hrdinka má poměr s impotentním hrdinou, ženy se stávají muži a muži ženami a zažívají spolu pozoruhodný sex atd. K dovršení čtenářova šilenství má román otevřený konec, ponechává základní otázky nezodpovězené a slibuje pokračování, které ovšem nikdy nevyšlo. Německý kritik Uwe Anton, který román v obsáhlém portrétu autora „Der Autor mit dem dritten Auge“ (Muž s třetím okem, 1994) rozebral (jak to dokázal?), recenzi výstižně zakončil slovy: „Nejdůležitější otázka, která ponechává román otevřený, ovšem zní: Co nám chtěl autor vlastně sdělit?“

Napjaté vztahy mezi mužem a ženou i otázky sexu zaměstnávaly stárnoucího van Vogta víc a víc. Autorovo manželství se dostalo do dlouhodobé krize, v roce 1975 Edna Mayne Hullová zemřela. O čtyři roky později se van Vogt oženil s bývalou modelkou Lydií Braymanovou.

Rarita pro sběratele

Posledním autorovým románem je *Il Villaggio incantato* (1987), který vyšel pouze v italštině a v němčině. Italský autor a překladatel Renato Pestriniero¹² se v roce 1981 obrátil na van Vogta s prosbou, zda by nemohl jeho povídku „Začarovaná vesnice“ (*The Enchanted Village*, 1950) rozšířit do románové formy. Italský autor pak sám dílo přeložil do angličtiny a van Vogt je přehlédl a upravil. Z tohoto textu byl posléze pořízen italský i německý překlad. I když bibliografie uvádějí něco jiného, v USA román nikdy nevyšel.

Příběh o astronautovi, který ztroskotá na Marsu a v liduprázdné vesnici se pozvolna mění v mimozemskou bytost, známe dobře i u nás. Pestriniero tuto výtečnou povídku umístil do prostředí románu. Na jeho počátku se dovídáme o invazi mimozemšťanů na Zemi, za níž následuje obří flotila nepřátel, kteří chtějí ovládnout sluneční soustavu. Marťané však byli o invazi informováni dostatečně dopředu a pokoušejí se ji zažehnat. Hlavní hrdina z původní povídky se vrací na Mars a bezděčně tento plán hatí. Záhy se však zjeví tajuplná kosmická rasa, evoluční vrchol současného vesmíru, která invazi definitivně zmaří, ovšem jen proto, aby se připravila na konflikt s ještě mocnějším nepřítelem...

Četl jsem román v němčině pod názvem *Metamorphosen* (1987) a musím přiznat, že Pestriniero zdařile napodobil van Vogtův trhaný styl i bezmeznou hlubinu kosmických intrik. Nebýt superrasy, která je v poslední chvíli vytažena jako králík z klobouku, jde o nečekaně vydařeně rozšíření beztak působivé povídky.

Poslední léta

V polovině 80. let se van Vogt definitivně odmlčel. V pozdním věku se však rád účastnil setkání fanoušků SF¹³ a se za-

dostiučiněním přijal v roce 1996 cenu Grand Master Award za přínos žánru science fiction. Na druhou stranu vlna kyberpunku a v 90. letech obnovený zájem o space operu jej uvrhly nechtěně do role klasika – hojně citovaného, ale již málo vydáváného. I nový výbor z povídek *Futures Past* s působivou předmluvou Harlana Ellisona na sebe nechal čekat až do roku 1999. Ellison ohledně kvalit van Vogtova díla dochází k závěru, který o více než 30 let před ním v předmluvě k jinému výboru podobně formuloval Barry N. Malzberg: van Vogt dokázal ve svých příbězích evokovat vskutku neuchopitelnou cizorodost, vymykající se našemu chápání, a je jedno, zda toho docílil svou genialitou či nedokonalostí. Když se však nad jeho dílem zamyslíme – a stačí, když si evokujeme děj *Isherských obchodů se zbraněmi*, dojdeme nutně k závěru, že odvážné dějové veletoče jsou v poslední instanci absolutně, i když zvráceně logické. Což nijak nepopírá, že van Vogt byl „mimozemského původu“...

Když jsem v 90. letech připravoval nikdy nerealizovaný sborník van Vogtových povídek, usiloval jsem o písemný rozhovor s autorem. Americký agent Ralph Vicinanza mi tehdy v dopise stručně odpověděl, že by nebylo moudré, abych se na autora obracel přímo. Dost dobře jsem nechápal proč, až mi německý znalec SF Wolfgang Jeschke vysvětlil, že van Vogt trpí Alzheimerovou chorobou v posledním těžkém stadiu.

Bezmlá před prahem nového milénia, 26. ledna 2000, A. E. van Vogt zemřel. Harlan Ellison ve smutečním projevu nad jeho hrobem přirovnal závěr van Vogtova života k tragédii. Nebyl daleko od pravdy – muž, který vytvářel gigantické kosmické perspektivy a vedl na nitkách desítky supermanů, nebyl k stáru schopen ani těch nejjednodušších myšlenek. Když v 87 letech zemřel, odešel ze světa jako veliké dítě.

Ondřej Müller

Poznámky

1 Několik kronikářů žánru si povšimlo nečekané podobnosti van Vogtových a Asimovových počátků. I Asimov byl z rodiny přistěhovalců, i on vzešel z chudých poměrů, ve dvou letech zápasil se smrtí, hlтал knížky a chtěl se stát spisovatelem. Mezi oběma autory panovala jistá rivalita, o níž oba mlčí, nicméně je patrná z redakční korespondence vydané v knize *John W. Campbell Letters with Isaac Asimov and A. E. van Vogt: Volume II* (1993).

2 Van Vogt po celý život jen obtížně nacházel přátele, a když pročítáte paměti Asimova, Heinleina aj., téměř nikdo o van Vogtovi nepíše (kromě Campbella). I současníci dospělého van Vogta se zmiňují o jeho zvláštním chování a nepředvídatelných reakcích. Právě v tomto ohledu se cítil být Philip K. Dick s van Vogtem nejvíce spřízněn.

3 Samostudium a eklektické získávání znalostí ze všech vědních oborů je dobře patrné ve van Vogtově tvorbě a v jeho vytváření pozoruhodných „pavěd“ i překvapivém mšeni zcela protichůdných faktů, zavádějících detailů a pseudovědeckých teorií. Zatímco však James Gunn van Vogta chválí za to, že „spojoval vědu s magií“, Damon Knight mu vytýká ledabylost a nelogičnost při vysvětlování vědecké podstaty jevů, o nichž

Za Vlastou Tomanem

Včera dopoledne (11. května) zemřel Vlastislav Toman, 92 let. Byl to zatraceně velký chlap. Silná prvorepubliková generace. Stál u zrodu ABC před 65 lety a kormidloval ho přes 30 let, takže se jeho práce podepsala na generaci vašich dědů, otců a zřejmě i vás. Jeho Příhody malého boha a Kruanova dobrodružství ukázaly těhle zemi, jak se dá dělat dobrodružný sci-fi komiks. Byl aktivní literárně i jinak až do konce. Slyšel jsem, že odešel klidně, ponořen do jednoho ze svých světů. A to mu přeju, domnívám se, že pro člověka nadaného fantazií není důstojnějšího odchodu.

Vídali jsme se často, dokud mohl chodil do redakce na vizity. Samozřejmě jsme si nikdy to selfičko neudělali. Naposledy jsme se potkali na veřejné debatě v Národní technické knihovně. Bylo to před pandemií, tématem bylo ábičko a jeho život. Bylo to celé nějaké špatně podchycené, nikdo nepřišel, takže jsme to odpískali. A víte co?

Bylo mu devadesát let, stál tam v prázdném sále obklopen papírovými modely, na tváři uličnický výraz. Začal se smát a říkal: Tak to zkusíme zase za rok, přátelé! A v dobré náladě odpochoval. Ale když dostal příležitost rozpovídat se před publikem, dámy a pánové, tak byl k nezadržení. A dokázal vyprávět dlouho a soudržně. Možná si to chcete sami přečíst v knize *Můj život s ábičkem*. Anebo si přečtete ty komiksy. Nebo aspoň tohle: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-zabava/25106/vlastislav-toman-oslavenec-abicka.html>

V osobě Vlastislava Tomana odchází další z průkopnické ábičkářské generace. Před nedávkem zemřel Vašek Šorel, odešel i Richard Vyškovský. Jejich odkaz žije v časopise dál. Zejména ten Vlastislava Tomana, zakladatele, fantasy a legendy.

Čest jeho památce!

Pavel Dobrovský

píše. Klasický příklad najdeme v příběhu „Anabis“ v *Dobrodružství Vesmírného ohaře*: „Antigravitační čluny fungovaly na stejném principu jako systém umělé gravitace. Zjistilo se, že reakce působící na předměty, pro které neplatí zákony setrvačnosti, má molekulární charakter, ale není vlastní struktuře hmoty. Gravitační pole způsobilo nepatrné vychýlení elektronů z jejich drah. To vytvářelo molekulární tlak, který vyvolával síce slabé, ale všeobecné přeskupování.“ Je vám to jasné?

➔ 4 Van Vogta zásadním způsobem ovlivnila kniha *Věda a moderní svět* (1925) britského matematika a jednoho z nejvýznamnějších filozofů 20. století Alfreda Northa Whiteheada. Ten obecně řečeno usiluje o nalezení spojnice hmoty a vědomí, o to, aby vnímající vědomí a vnímaný svět tvořily harmonickou jednotu. A voila, o totéž usilují celé plejády génů ve van Vogtových příbězích. Whiteheadovu další teorii o tom, že všechny procesy a události ve vesmíru jsou propojeny (kumulovány), využil van Vogt ve svém nexialismu, tak jak jej prezentuje v *Dobrodružství Vesmírného ohaře*.

5 Tady si neodpustím další poznámku, nikoliv však z posedlosti poznámkovým aparátem. Dosavadní líčení možná působí dojmem, že van Vogt je zneuznaným géniem, a vy se ptáte, proč si toho někdo sakra už dávno nevšímal. Dlužno dodat, že zmíněné (a nesporné) autorovy kvality jsou skryty povětšinou ve stylisticky a literárně neuspokojivých textech, a pokud se van Vogt oddává teoretickým výkladům, činí tak s jakousi bastlířskou vášní a zmatečnou horlivostí, takže čtenář z toho nebývá moudrý. Van Vogtův eklekticismus, jeho přeskakování z tématu na téma a horlivost amatéra tak často pokazily jeho skutečně novátorská řešení, vize a četná prvenství, která mu v rámci SF právem náležejí.

6 Najdete ji spolu s dvanácti dalšími van Vogtovými povídkami ve sborníku *Netvor a jiní vetřelci*, Epoque, 2007 (Trezor bestie, Bouře, Morová rána, Ruka boží, Kočkaááá, Netvor, Milý korespondenční příteli, Zelený les, Proces, Válka nervů, Prostradatelní, Hedvábové v kosmu, Zástupná inteligence).

7 Tahle povídka je vůbec osudová hned pro několik autorů – o její působivosti se zmiňují např. I. Asimov, C. L. Mooreová a F. J. Ackerman. Campbell v ní totiž sám opustil své „vědecké“ dogma a napsal příběh o monstře mimo veškeré lidské chápání. První skutečná nevyzpytatelná kosmická bestie byla na světě!

8 „Ixtl“ je pověstný tím, že dle autora údajně posloužil jako inspirace k filmu *Vetřelec* (1979) a van Vogt získal mimosoudní vyrovnání v hodnotě 50 000 dolarů. Pokud si povídku přečtete (vyšla česky v sešitové řadě Poutník č. 6, 1992), sami zjistíte, že podobnost je poněkud vágní.

9 Van Vogt v desítkách příběhů rozvrhl velkolepé kosmické panorama, ale pak jej nijak významně nerozvedl ani neprohloubil, což opět někteří čtenáři považují za přednost a jiní za slabinu. Autor též nikdy nepodlehł pokušení a až na jedinou výjimku Světa non-A se ke svým světům později nevracel ani je nespojoval v sérii a cykly, na rozdíl od např. Heinleinových Dějin budoucnosti či Asimovovy Nadace.

10 Philip K. Dick byl tak okouzlen tímto motivem, že jej téměř beze změny použil pro svůj první román *Sluneční loterie* (1955), který zamýšlel jako poctu van Vogtovi, a usiloval i o stejný styl a děj rovněž prošípikoval nečekanými zvraty.

11 Román miloval Charles L. Harness, který vanvogtovských motivů hojně využil např. v příběhu *The Ring of Ritornel* (1968). Naposledy se o variantu tohoto příběhu včetně vanvogtowského stylu zdaleka pokusil Michael Swanwick v povídce „Legie v čase“ (Legions in Time), Ikarie 3/2005.

12 Pestrinero je italský scifistický veterán, u nás známý hned z několika povídek. Nejslavnější z nich „Noc dlouhá jedenadvacet hodin“ vyšla v Ikarii 4/1993.

13 O tom, že byl van Vogt fandomu bezvýhradně oddán, svědčí „Final Comment“ (Závěrečná poznámka, 1976), v níž autor vyjádřil naději, že čtení science fiction může vyvolat v myslích čtenářů změny, jež by se v budoucnu mohly geneticky projevit coby evoluční skok. Těšme se!

René Goscinny, Jean Tabary: Velký vezír Iznougud

Stále ještě existuje mnoho zejména evropských komiksů, které patří ke klasice ve svých zemích, jsou známé i mezinárodně, dodnes se dají číst – a přesto česky ještě nevyšly. Patřila k nim i série *Velký vezír Iznougud*, jejímž scenáristou je i v Česku velmi oblíbený **René Goscinny**, autor komiksů o Asterixovi a Lucky Lukovi či povídek o uličníkovi Mikulášovi. Seriál vycházel časopisecky od roku 1963 a největší slávu si získal během publikování v časopise *Pilote* od roku 1968. Po Goscinnyho náhlé smrti v roce 1977 se kreslíř **Tabary** zachoval podobně jako jeho kolega **Uderzo** v případě *Asterixe* a pokračoval v seriálu sám i jako scenárista.

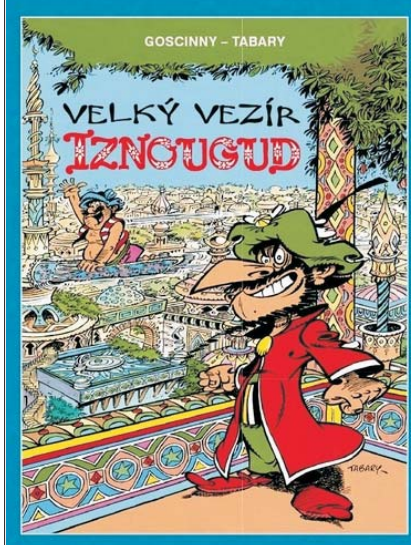
Těžko soudit, proč si čeští nakladatelé této série dosud nevšimli, nicméně lze bez rozpaků říct, že tragikomické příhody vezíra, jehož hlavním cílem je zbavit se svého vládce, bagdádského kalífa, jsou zábavné dodnes. Značnou roli v tom samozřejmě hraje skutečnost, že jsou umístěny do bezčasí arabského středověku, navíc plného nadpřirozených jevů a bytostí, které si Goscinny půjčuje z arabských pohádek a pověstí. Vše ale posouvá do grotesky a karikatury, takže kalif v jeho podání je obtlouštělý, požívačný a líný moulá a nejmenuje se Hárún Ar-Rašíd, ale v českém překladu Hárún Al-Pašíq. Podobně si Goscinny (a s ním český překladatel Richard Podaný) hraje i s dalšími jmény a občas k tomu přidává ještě další nekonvenční slovní humor (třeba se způsobí a časy sloves). I čeští čtenáři už podobné vtípky znají z *Asterixe*, zde je to jen o něco nápadnější a vynalézavější, protože právě na humory série staví.

Pravda, převážně na situačním. Každá osmi- až desetistránková epizoda má dosti identický průběh: kalifův vezír Iznougud (i tohle je hříčka z fonetického přepisu anglického *Is no good*; v originále se vezír jmenuje Iznogoud) se snaží všemi způsoby mírumilovného a prostoduchého kalífa odstranit, souhrou (ne)šťastných náhod a nečekaných okolností mu ale plán nikdy nevychází a ještě na něj sám nějak krkolomně doplatí. Autoři k jeho intrikám často využívají různé nadpřirozené bytosti či předměty, potkáme tu obry, čaroděje, kyklopy a džiny, Iznougud se svým věrným sluhou Al-Chechtávím se pro odstranění kalífa pokoušejí využít nejrůznější kouzelné lektvary, prokletý diamant, figurku vůdů, či dokonce stroj (přesněji skříň) času. Fantazie tvůrců je bezbřehá, navíc i obehnané rekvizity dokážou využít překvapivým a obvykle mimořádně vtipným způsobem.

Scenárista přitom vše dokáže nastrojit tak, že kalif vůči svému vezírovi nikdy nepojme žádné podezření. Goscinny podobně jako v *Asterixovi* občas využije analogii s moderní dobou, takže kalif s Iznougudem jedou k moři na pláž či lyžují. Dodej i na postmoderní kousky: kreslířem, který kvůli chronickému nestihání uzávěrek sestrojil stroj času, aby se omylem propadl až k Iznougudovi, je samozřejmě Jean Tabary, jak lze snadno dohledat na internetu.

Na díle je znát jeho seriálovost. Vždy to začne i skončí stejně, jde hlavně o eskapády, které se odehrávají mezitím. A pokaždé se začíná, jako by se předtím nic nestalo: nikdy se nedozvíme, jak se Iznougud dostal z vězení, ze spárů obrů, Tatarů či loupežníků, jak se vrátil z minulosti či jak se zpátky proměnil ze všech zakletí v předměty či živočichy, od žáby po sviňku. Když nicméně onen opakující se model čteme pokaždé znovu v jednom svazku, nutně se obehraje. Je na to ale snadná pomoc – nehltat jednotlivé epizody příliš rychle najednou.

Stejně jako nezestárlý scénář, funguje i Tabaryho kresba. Je to karikaturní styl charakteristický pro francouzské dětské časopisy té doby, českým čtenářům pochopitelně připomene

Utrpení neúspěšného intrikána
U nás dosud neznámá série nejslavnějšího francouzského scenáristy přináší vynalézavý situační i slovní humor, který funguje i po padesáti letech.

Uderza. Ale Tabary je ještě o něco dynamičtější a eklektičtější, jeho figury jsou grotesknější, výrazový rejstřík zejména hlavního hrdiny neobyčejně pestrý. Humorné slovní přestřelky podtrhuje veselými barvami a u obálek jednotlivých oddílů si užívá možnosti kreslit zdobnou blízkovýchodní architekturu. Kresbě neubližuje ani zmenšený formát, který s edicí Mistrovská díla evropského komiksu už asi zůstane navěky. Jen starší ročníky (tedy ti, kteří by bývali *Iznouguda* mohli číst v dětství, jako čtli v časopise *Sedmička pionýrů* příběhy *Asterixe*) budou mít občas potíže přečíst titěrné a tenké písmo mnohých dialogů.

Pavel Mandys / iLiteratura.cz

René Goscinny, Jean Tabary: *Velký vezír Iznougud*. Přel. Richard Podaný, Crew, Praha, 2021, 192 s.

Odposlechnuto

Pokud zparafrázuji starého de Tocquevilla, pak na Západě je mnohé dovoleno, například Gay Parade, a něco málo zakázáno, ale zato hodně: vraždit, mučit a znásilňovat. V Rusku je mnohé zakázáno, především Gay Parade, a něco málo dovoleno, včetně vraždění, mučení a znásilňování. **Jakub Lev Houdek**

Stephen King: To

Psát úvahu o knihách Stephena Kinga je složitá a nevděčná práce. Stačí si přečíst jedinou z jeho podařenějších knih a zdá se, že o jeho způsobu vyprávění víme všechno, protože autor se se svými metodami nijak netají, spíše je právě naopak okázale předvádí, aby ukázal, že i když hraje s otevřenými kartami, stejně nás nakonec dostane. Ať se nám jako čtenářům jeho styl zamlouvá nebo ne, máme dojem, že mu rozumíme. Můžeme jeho triky považovat za laciné i fascinující, ale strukturu jeho knih vidíme jako na dlaní. Přesto se mi zdá, že působivost Kingových knih musí mít nějaký hlubší kořen, že nemůže spočívat jen na bravurním zvládnutí osobité sady literárních postupů. Protože román *To* patří nejen k jeho knihám nejúspěšnějším, ale osobně bych řekl, že je možná i knihou nejtýpcičtější, chtěl bych se na jeho příkladu pokusit postihnout, zda se za klamnou průzračností jeho příběhů skrývá nějaký nezejší zdroj, který by vysvětloval, proč mají některé jeho knihy zvláštní a neopakovatelnou působivost.

Jak povstává příběh

Dlouho jsem si myslel, že důvodem, proč se mi do knih Stephena Kinga snadno začítá, je právě specifický styl, na který jsem už zvyklý: pomalé tempo, důkladné výčty vnějších faktů, přímý pohled do nitra hrdinů a otevřené náznaky neblahých budoucností. Postupně jsem si ale uvědomil, že „známost“ Kingova světa má i svůj věčný základ. Vytvořil ve svých knihách jakousi svoji verzi Ameriky, která je téměř neměnná, emocionálně soudržná a tvoří základ většiny jeho knih. Ve fantastické literatuře vlastně jeden podobný svět známe z povídek Raye Bradburyho. Obě tyto Ameriky se navzájem hodně liší způsobem, jakým jsou vytvářeny, atmosférou, kterou vyvolávají, i účelem, s kterým je autoři budují. Ale obě spočívají na podobném principu evokace minulosti jako základu skutečnosti. A tou podstatnou chvílí v minulosti je v obou případech období dětství, což v případě Stephena Kinga znamená 50. léta. V románu *To* je souvislost zcela bezprostřední: první dějová linie – první setkání se zlem, které předurčuje všechny následující události – sleduje skupinu dětí v roce 1958. Podobně pevně je i zakotvení místní: fiktivní městečko Derry, v jehož podzemí ke střetu dojde, se podobně jako významná část dalších knih nachází v autorově domovském státě Maine.

Padesátá léta v Nové Anglii představují zvláštní svět. Je to svět pro dnešní pohled až nepředstavitelně individualistický, každý v něm hraje výhradně sám za sebe – někde na pozadí v něm stále cítíme příznaky silných a umanutých lidí, co před časem, který ještě není zapomenutý, stanuli na prahu nového kontinentu a silou svojí vůle ho dobyli. V Derry nám tyto doby připomínají historické exkurze do jeho podivné dřevorubecké minulosti. Nevyhnutelným důsledkem ale je, že jde o svět nelítostný. Bradburyho Amerika byla také někdy krutá, ale prožitek z ní byl mnohem členitější. Kingův svět je holý. Když někdo zkrachuje, zůstane na to sám. Má-li ve své blízkosti zlého člověka, nikdo mu nepomůže. Je to svět, ve kterém téměř neexistují hlubší mezilidské vztahy. Skutečnost, že Ameriku za-

kládali i lidé spojení vírou a etikou, už vůbec nemá význam, pokud kdy měla. Rodina, církev i obec jsou jen formální instituce, které nejsou schopné vytvářet společenství. Dokonce i zákon zasahuje až v případech, kdy zlo vybočí extrémním způsobem ze široké sféry, kterou lze pokládat za „soukromí“, a i pak jen dosti nedůsledně.

Autor nepopírá, že budoucnost je lepší – přinejmenším je méně krutá –, což zde ilustrují třeba poznámky o tom, jaký druh nebezpečné pyrotechniky byl v kterém roce postupně zakázán. Ale minulost je opravdovější. V Kingově knize *Dallas 63* se hrdina dostane do minulosti a zjistí, že ho nešálí paměť, že jídlo dřív skutečně bývalo chutnější. V *To* je autor svým způsobem ještě explicitnější, když v průběhu celého příběhu pečlivě vypočítává, jak směšné částky z dnešního pohledu všemožné věci v padesátých letech stály. Je pak zřejmé, že budoucnost je falešná a že je jen jakási nevěrohodná, inflací nafouknutá minulost. Zpětně viděno je minulost neblahá, autor si dobu dětství rozhodně nijak neidealizuje, ale v době, kdy jsme ji prožívali, pro nás byla normální. Dětským pohledem jsme vnímali všechno okolní zlo, ale nedokázali jsme reflektovat, že snad jde o stav, který je nesprávný, protože pro nás byl pevně daný. Kingova Amerika je jakoby zakonzervovaná. Ještě v 80. letech, kdy vzniká *To*, ještě v roce 1985, kdy se odehrává druhá dějová linie, je současnost určovaná hlavně změnami, ke kterým za třicet let došlo. V knize to má svůj dobrý důvod – postavy se z města, kde prožily dětství, odstěhovaly, takže když se tam jako dospělí vrací, vnímají ho skrze změny přirozeně. Ale uvidíme, že to jen maskuje prožitek, který je mnohem hlubší.

Jakkoliv je snad tento svět podivný, je věrohodný. Můžeme se proto zeptat: jaké jej obývají postavy? Odpověď by měla být snadná, protože většinu Kingových postav poznáváme zevnitř, sledujeme jejich myšlenky, známe jejich emoce, jsme přítomni u jejich nejtímnějších rozhodnutí. Jejich asi nejširším spojovacím prvkem je, že jsou na okraji společnosti. Nemusí být nutně postižení, chudí, opuštění, děti, bez postavení – ale jsou v nějakém smyslu neúspěšní. Takoví lidé jsou pak navíc nuceni čelit zlu, které nakonec vybočí z mezí jakékoliv normality. Ukazuje se tak, že největší bitvy nakonec svádějí slabí, ti, na kterých je to nejméně vidět a kteří za to dosáhnu nejmeně uznání. Je příznačné, že parta dětí v *To* se pojmenuje Klub smolařů. Dlouho mi proto připadalo, že jde o postavy hluboce lidské. Postupně jsem si ale začal uvědomovat, že tomu vlastně neodpovídá způsob, jakým nám je autor představuje. Potíž není v tom, jak strašné věci nechává své postavy prožívat, ani v tom, s jakou klinickou nezaujatostí o jejich životě referuje. Divné je, jakým způsobem se postavy mění. Jak zápletky postupují, vyvíjí se jejich poznání, mění názory, dělají rozhodnutí, rozvíjejí se jejich vztahy k ostatním – jenže právě jen do té míry, jakou vyžaduje zápletky.

Opět si lze pomoci srovnáním s Rayem Bradburyem. V takových knihách, jako je *Pampeliškové víno*, jsou někdy ostatní lidé velmi vzdálení, nepochopitelní a cizí. Ale tajemství, které

představují, nutí hrdiny k úžasu, který je samotné proměňuje. Kingovy postavy známe důvěrně, ale nakonec zůstávají jen souhrnem informací. Jako čtenář bych očekával, že vystaví-li autor svoje hrdiny tak extrémním zážitkům, jako je střetnutí s klaunem Pennywisem v *To*, bude odrazem závěrečného katalyzmatu v ději také osobní katarze, protože není možné, aby lidská psychika na podobný zážitek nereagovala. Východisko, které nám kniha představuje, je ovšem nečekané. Právě proto, že zážitek byl enormní, postavy na něj zapomínají. Ovšem ne proto, že by snad samy chtěly nebo jejich psychika zážitek jako obranu vytěšňovala, ale protože tak „metafyzika“ jejich světa funguje. Zapomínají tak i na vzájemná přátelství, což je ještě zvláštnější, protože přátelství je v jejich světě nejen něco nesa-mozřejmého, je přímo vzácné a mimořádné. Autorovi tento princip usnadňuje stvořit složitou kompozici knihy, kdy nám současně vypráví obě časové roviny, a hodí se mu, aby si samy postavy na minulost vzpomínaly postupně. U zapomínání dětských událostí má podobný přístup i jistou logiku, skutečně si je nepamatujeme vždy jasně. Také dětská přátelství jen zřídka přetrvávají do dospělosti. Ale od prožitku dospělých lidí bychom očekávali, že bude natolik uvědomělý a reflektovaný, že podobný pád do nevědomí na první pohled nedává žádný smysl. Nejde přitom o ojedinělý kompoziční výstřelek, třeba Kingův román *Nespavost* je založen na velmi podobném principu.

Výsledkem v každém případě je, že psychologie postav je „holá“ podobným způsobem, jako je okolní svět „pustý“. Prožitky postav jsou věrohodné ve chvíli, kdy se dějí, ale postrádají přesah. Stojí ostatně za pozornost, že téměř žádná z postav Stephena Kinga se vlastně nikdy nevěnuje ničemu, co by bylo samo o sobě smysluplné. Nejenže nemají přátele, jen známé, nemají ani poslání, jen zaměstnání, dokonce nemají ani koníčky, jen zvyky. Děti z *To* se vícekrát objeví v knihovně, ale nikdy je nevidíme číst žádnou knihu, jejich sdílené metafory jsou založeny na komiksech, dobrodružných filmech a roken-rolové hudbě, což jsou typické „průtokové“ zážitky. Není pochopitelně reálné, abychom od dětí před pubertou očekávali nějakou vědomou reflexi vlastních životů. Zvláštní ale je, že i když případně jako dospělí dosáhli úspěchů tvůrčím způsobem, který si máme sklon spojovat s vyhraněným charakterem – spisovatel, architekt, módní návrhářka –, jako by se to téměř neodrazilo na jejich vnitřním, duševním životě.

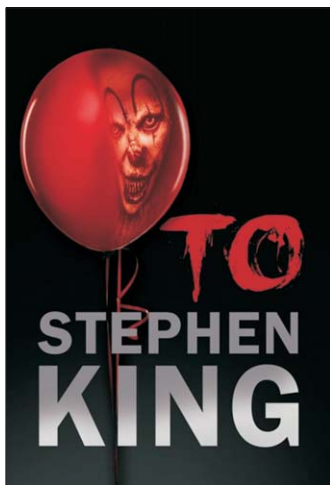
Nyní se konečně dostáváme k první klíčové otázce: jakým způsobem v Kingově zakonzervované Americe, kterou obývají postavy prožívající banální životy, vlastně vzniká zápletky? Jednoduchá odpověď zní, že objevením se zla. Přesnější odpověď je ovšem dvoustupňová. Základní podobou zla jsou „malí“ lidé, často hloupí a nízcí, kteří terorizují slabé a nevinné. Není proti nim obrany a autor je schopný vykreslit je a jejich činy v míře doslova děsivé – je to jeho skutečná specialita. K tomuto přirozenému, byť téměř nesnesitelnému základu pak ještě

přidá nějakou formu zásvětního, nadpřirozeného zla. Řekl bych, že to je jeden z klíčových prvků jeho úspěchu. Na jednu stranu tak zvětší perspektivu, protože teprve v porovnání s velkým padouchem vypadá ještě větší padouch skutečně obrovský. Na druhou stranu tím ale činí nadpřirozené zlo uvěřitelné, protože se projevuje parazitováním na přirozeném zlu, které si dokážeme představit až velmi dobře. Podstatné přitom je, že teprve až tento druhý stupeň zla vyvolává zápletku. Teprve až když postavy čelí silám, které je nesoměřitelně přesahují, získávají schopnost reagovat. Teprve mystické zlo vyvolává v Kingově literární Americe magii přátelství a lásky.

Naposledy si vypomůžu srovnáním s Rayem Bradburym, jehož metoda je zde úplně protikladná. U něj zápletky vyvstávají téměř nevyhnutelně, protože v jeho živoucím světě je skoro nemožné, aby se něco nestalo, malého, velkého, dobrého, zlého, ale pokaždé něco. Bradburyho svět není kouzelný – některé z příběhů jsou právě o tom, že cosi, co se zdá být kouzelné, takové není – ale jako kouzelný se projevuje. Je to totiž svět bezúčelný, takže přirozeně plný potencialit, které se touží projevit. Také není podřízený osudu, ale jako osudový se projevuje. Dětský hrdina má svobodu na události reagovat, často reaguje neuvědoměle, ale události ho tím či oním způsobem nutně vyvedou z dětství k dospělosti, protože na ně nelze nereagovat. Vnímáme to částečně jako ztrátu, ale takový je řád světa. Světy Stephena Kinga obvykle obsahují nadpřirozeno, takže by se mohlo zdát, že budou bohatší, ale jsou mnohem více podřízeny účelu. Postavy v knize *To* dokonce samy reflektují,

že jsou jakoby vedeny osudem, že možná často ani nemají na výběr. A bez tohoto vnějšího záměru se nic podstatného nestane. Zlo je nicméně primární skutečností: jen ono vyvolává skutečný děj, až ono v trpném světě probouzí a roztáčí kola osudu.

V románu *To* je tento princip ukázaný zcela otevřeně. Z nahodilé skupiny dětí, z kterých bychom každé jedno považovali za docela normální, ale které z různých důvodů nikam nezapadají, takže tak či onak stojí na okraji společnosti tvořené jejich vrstevníky, se v Derry ve státě Maine můžou stát přátelé jen při splnění dvou podmínek. Musí se postavit děsivému, skoro nevýslovnému zlu, které se každých zhruba třicet let probouzí, aby město terorizovalo. A musí jich být přesně sedm, aby mezi nimi v tomto počtu plnosti a dokonalosti proudila jakási síla, bez které není možné pochopit a porazit nepřítele. Tato závislost dobra na zlu je znepokojivá. Tím, co mě skutečně vyvádí z míry, však je, že tato závislost je nezlomitelná: protože jakmile je zlo přemoženo, zaniká i přátelství, které bylo k jeho poražení potřeba. A to nikoliv proto, že by ho bylo nutné obětovat pro dobro jiných lidí. Samovolně mizí čistě jen proto, že už není přítomen důvod jeho existence. Zdá se mi, že je to tento třetí, skrytý stupeň zla, co činí knihy Stephena Kinga tak zvláštním způsobem působivé. Zlo je poraženo – a přesto zvítězí.

Nerad bych vyvolal dojem, že předchozí analýza je myšlena jako kritika nebo dokonce reflexe nějakého zklamání dlouholetého čtenáře Kingových románů. Je to přesně naopak, jsem si ce překvapený, že jsem si všechny tyto souvislosti dokázal uvědomit teprve až nyní při čtení *To*. Ale hlavně jsem ohromen, na jak cizích a zlověstných základech je postaven vesmír, o kterém jsem si myslel, že ho dávno znám.

Jak povstává zlo

Nabízí se otázka, co vedlo autora k tomu, že nejdříve možná mimoděk, ale v *To* už zcela uvědoměle staví svoje dílo na tak „dramaticky nepravdivém“ základě, jako je bytostná závislost dobra na zlu, ba dokonce podřízenost dobra zlu. Jeho knihy totiž nejsou dualistické, dobro a zlo se v nich nejen rozlišuje, ale také se jasně hodnotí – zlo je jednoznačně špatné a zdá se, že dobro obvykle vyhrává. Napadá mě teorie, která si ce není v knize ničím přímo podložena, ale strukturu příběhu dobře odpovídá, takže snad není úplně svévolná.

Už jsme si povšimli, že Kingova Amerika 50. let má do jisté míry rozpornou povahu. Na jednu stranu obsahuje množství přirozeného zla, které vychází od zlých lidí, proti kterým je krajně obtížné najít obranu. Na druhou stranu je to místo utvářené intenzivními, formativními a do značné míry příjemnými zážitky. Je to totiž svět vytvářený dětským pohledem, tedy do jisté míry idylický sám o sobě. Zmíněný rozpor je však překonáván nejen dětským nedostatkem nadhledu. Sama Amerika této doby je šťastná a prosperující země. Od této chvíle bude až do dnešní doby následovat už jen úpadek, který postihne zvláště menší města: nezaměstnanost, rozpad společenských vazeb, ropná krize, drogy, kriminalita, podivné války a politické skandály, rozpolcenost. Přesvědčení, že to podstatně leží v minulosti, tedy není vedeno jen nostalgií, má svoje zcela věrohodné příčiny v dekádě poválečné prosperity.

Potíž je, že tento obraz není tak docela věrný. V dějinách západní civilizace se projevuje jakýsi zvláštní duch doby, který překračuje národní a politické rozdíly. Pozorujeme-li 50. léta, vidíme, že podivný rozpor mezi vnějším optimismem a vnitřní pochmurností, který bychom u nás připisovali nástupu komunismu, se projevuje i ve Spojených státech. Politická korupce, hony na komunistické špiony, nevěrohodnost mezilidských vztahů, přežívající rasismus, pokrytecká morálka, to už za pár let povede k revoltě, která otřese Amerikou v základech. Jsou to záležitosti daleko za hranicemi dětského pochopení, ale jsou to věci, které se na atmosféře doby podepisují způsobem, který je možné vnímat. Z Kingovy literární Ameriky jsou však do značné míry vytěsňeny, což vytváří určitý existenciální závazek. Protože Stephen King je velmi vnímavý spisovatel, který má dobrý smysl pro chápání nálad, líbí se mi vysvětlení, že nadpřirozené zlo z jeho knih je vlastně zosobněním nerefléktované temné stránky Ameriky jeho dětství.

Přínejmenším je to způsob, který nám umožňuje pochopit, proč *To* končí tak podivně skeptickým způsobem. Nabízí odpověď na druhou klíčovou otázku: proč je závěr knihy pochmurný, i když se zdá, že vše dopadlo v mezích možností velmi dobře? Děti před pubertou si ještě nejsou vědomy samy sebe nato-

lik, aby kamarádství dokázaly přetvořit v přátelství, v tomto smyslu je rozpad jejich vztahů v první časové rovině románu pochopitelný. Proč to ale nedokáží ani jako dospělí? Zdá se mi, že autor své postavy vlastně přináší jako smírnou oběť za hříchy minulosti. Představa lidské oběti nám ve spojitosti s moderní Amerikou přijde podivně archaická. Vysvětluje však, proč hrdinové nemůžou během téměř třiceti let dojít klidu, i když jsou navenek úspěšní – žijí totiž na dluh. Autor si přitom uvědomuje, že tento dluh je duchovní, proto nestačí, že některé postavy po návratu položí při souboji s nadpřirozeným zlem život. Duchovní hřích vyžaduje duchovní oběť, proto sice docházejí pokoje, ale jsou připraveny o to nejceněnější, co v životě získaly, tedy o opravdový vztah s jinými lidmi.

Stephen King je ovšem vypravěčem nejen vnímavým, ale také důmyslným. Sice nám nic nezamlčuje, ale to vůbec neznamená, že by nám byl ochotný kořenit hrůzy, s kterou se v *To* vypořádává, jen tak odhalit. Právě naopak se nás poměrně sugestivně snaží od úplného pochopení odvést. Hlavní trik představuje maskování dodatečnou pointou, která představuje nečekaně dobrý závěr celého románu. S jednou z vedlejších postav to dopadlo velmi špatně a její situace vypadala beznadějně, ale hrdinům se podaří způsobem, který je nečekaný, věrohodný a dojemný, záležitost zvratit. Nikoho by tedy neměly trápit pochybnosti, zda kniha skutečně dopadla dobře. Také se vztahy mezi lidmi to není zcela beznadějně. Přátelství, které bylo udržováno tajemnou jednotou nutnou k boji s nadpřirozeným zlem, se po vyvanutí této jednoty po porážce zla rozpadá. V obou časových rovinách se ho však alespoň částečně a dočasně podaří nahradit jiným druhem „mystického“ spojení, zde je to sexualita, která vztah alespoň mezi některými postavami uchrání od úplného zániku. Závěr knihy lze tedy vnímat smířlivě tak, že se z mimořádného stavu vyhoceného příběhu vracíme k běžným lidským měřítkům, která odpovídají všednímu životu.

Stejně dobře rozpoznatelná jsou ale i opačná svědectví. Předně jde těžko zastírat, že pustili se skupina dětí, z nichž valná většina není ve věci nijak angažovaná, do boje s děsivou bytostí, je poměrně jasné, že to nebude jen tak. Přejít od jejich nahodilých setkání se zlem k uvědomění si jeho systematické povahy je příliš osudový: zlo si téměř osnovává vlastní zničení. Autor tento rozměr nijak nepopírá, naopak z něj činí přímo součást zápletky. Samy postavy si několikrát všimají, jako by jimi bylo zvětšeno manipulováno, jako by v některých, možná dokonce v mnohých událostech ani neměly na výběr. Princip je dokonce zosobněn v kuriózní postavě kosmické Želvy, která je protikladem zla manifestujícího se obvykle jako klaun Pennywise. Těžko se lze ubránit dojmu, že autor tímto způsobem svůj metafyzický koncept současně paroduje, nicméně v kultivovanější a zpracovanější podobě sehraje tato Želva později významnou roli v cyklu románů *Temná věž*. Každopádně je jasné, že se před námi odehrává mnohem více než běžný hororový příběh, jakých jinak autor napsal celou řadu.

Pozoruhodnou druhou indicií je už zmíněná kniha *Nesposobost*, která se odehrává v Derry v 90. letech a kterou je možné považovat za jakési velmi volné pokračování *To*. Nejenže se

v ní na události roku 1985 občas vzpomíná, ale její hrdinové se utkají s podobně osudovým zlem, získávají podobné schopnosti vytušit strukturu budoucích událostí, postihne je podobná anamnéza a nakonec se podobným způsobem i obětují. Oni už nicméně zhruba tuší, co dělají a proč oběť přinášejí. Kniha patří ke skupině románů doprovázející základní řadu cyklu *Temná věž* a jejím hrdinům je dovoleno zahlédnout alespoň část celkových souvislostí. Jinak řečeno, oběť postav z *To fungovala*. Nová etapa dějin už není svázána oním vytěsněným, starým zlem. Kdybychom chtěli pochopit, co přesně se změnilo, museli bychom analyzovat celý komplex příběhů okolo *Temné věže* – a není vůbec jisté, že by výsledný obrázek byl o mnoho povzbudivější. Ale jakási kletba, která způsobovala, že Kingova Amerika byla ke zlu podivně náchylnější, že často jako by s ním polovědomě spolupracovala, ta byla zlomena. Zlo z románů spojených s *Temnou věží* má odlišnou povahu.

Ať už je tento výklad přesný nebo ne, přinejmenším ukazuje, že závěr románu *To* nemusí být tak bezdůvodně pochmurný nebo dokonce svévolný, jak se může zdát. Zkusíme-li najít a na světlo vynést skryté předpoklady, které se na utváření Kingových děl možná podílejí, existuje způsob, jak podivný fatalismus závěru jednoho z jeho mistrovských děl pochopit. Může to být sice krutý, nicméně smysluplný akt smíření. V tomto smyslu pak platí, že zlo sice zvítězilo, ale přesto bylo poraženo.

Jak povstává víra

Na knihách Stephena Kinga mi vždycky přišlo zvláštní, že jsou tak plné otevřeně nadpřirozených jevů, ale přitom jsou velmi světské – vlastně bych těžko hledal příběhy, které by mi přišly víc materialistické než jeho fantastické horory, jako je *To*. Zdá se mi zjevné, že pohanská představa lidské oběti, která je skryta v závěru knihy, je důsledkem právě naturalismu, který je založen celkovým materialismem Kingova světa. Je to však nutná závislost? Vnáší tento prvek do příběhu jen autor sám od sebe, nebo je to nevyhnutelný důsledek způsobu, jakým se v příběhu odvíjeji události? To už je velmi spekulativní otázka, ale autor sám nám ji umožňuje položit. Jeho knihy obvykle mají jasný závěr, příběh sám se uzavírá, co se děje týče. Ale současně mívají otevřené emocionální vyznění, protože uvážíme-li, o jak drastických událostech pojednávají, chybí jim autorem jasně interpretovaná katarze. Možná je to i jeden z důvodů, proč jsou jeho romány tak úspěšné: čtenář si může vybrat z poměrně široké škály výkladů, aniž by se dostal do rozporu s tím, jak vyznívá příběh sám. Dovolím si tuto volnost, která umožňuje, aby se kniha zamlouvala širokému publiku velmi rozdílných lidí, tentokrát použít „proti autorovi“: zeptat se, z jakých zdrojů přesně plyne nutnost, že má-li být svět zachráněn, musejí být postavy obětovány.

K této otázce mě přivedl zvláštní paradox. I když je Kingův svět založen na předpokladu ontologického prvenství zla, který považuji za zvrácený, což vede k tomu, že se mi hluboce přičí zdánlivě dobrý závěr knihy, můj dramatický cit, jak se vyvinul v průběhu řady let při čtení mnoha knih, mi říká, že události příběhu samy se odehrály – téměř – správně. Nebylo by tedy možné, aniž by to oslabilo věrohodnost knihy jako celku, aby

při jiném způsobu pochopení, než které nám kniha předvádí, proběhly události boje se zlem skoro stejně? Nebylo by možné, aby události navenek vypadaly podobně, ale nevedly ke skeptickému závěru, který si vynucuje zapomenutí dobra, které postavy během svého boje objevily? Jinak řečeno: Co by bylo potřeba k tomu, aby příběh nebyl tak světský, že všechno výjimečné musí být zahlazeno zapomněním hned, jakmile už není bezprostředně potřeba? Na takto položenou otázku ovšem existuje triviální odpověď: svět by musel mít opravdovější metafyziku. Ne nutně transcendentní, ale skutečnější, čili takovou, která není vyvolána jen čistě literární potřebou. Za běžných okolností by nám podobná odpověď nijak nepomohla, protože Stephen King se obvykle usilovně vyhýbá tomu, aby nám ukázal, na jakých věcných základech jeho nadpřirozeno funguje. Těžko říct, zda je vůdčí pohnutkou snaha o zvýšení děsivosti, která vede k tomu, že nám zlo ukazuje jako nepoznatelné, nebo zda je uvědomělý materialista, který ani pro potřeby příběhu nechce uznat, že by duchovní skutečnost mohla mít autonomní povahu. Typicky nám ale mechanismy nadpřirozena ukazuje pouze skrze jeho dramatické projevy, což téměř znemožňuje jeho metafyziku analyzovat.

V *To* se však Stephen King rozhodl napsat příběh, který má svoji děsivost překonat obvyklou úroveň hrůzy, co mívá základ v nějakém jednotlivém a bezprostředním zdroji. Horory nám ukazují zúžený pohled na svět, když předvádějí zlo tak, že před ním téměř není úniku. Je to sice přijímané žánrové klišé, podobně jako uměle omezená skupina podezřelých v detektivkách, ale přísně vzato je to obvykle poněkud svévolný pohled. Zde se autor snaží tento nedostatek obejít, představit nám zlo jako systematický teror celého města, který ale není nahodilý. Má-li mít takto široce působící zlo stále jen jeden zdroj, musí mezi ním a jeho projevy existovat nějaké zprostředkující struktury, aby výsledek působil věrohodně. Jinak řečeno, nadpřirozeno musí být explicitnější a musí mít alespoň nějaké elementární zákonitosti, jinak by ho například nešlo uvěřitelně porazit. Stephen King proto musel vystoupit z obvyklého bezpečí, kdy zlo ukazuje, ale nevysvětluje, což se mu bohatě vyplatilo: *To* je obecně považované za jeden z jeho románů nejlepších i nejděsivějších. Ale znamená to, že má otevřenou strukturu, kterou je možné analyzovat. I když je samotná kompozice knihy poměrně složitá, aby umožňovala odhalovat události – a z nich vyplývající informace – postupně, je vnitřně konzistentní, takže nakonec před sebou během několika ohromujících závěrečných kapitol vidíme stavbu celou.

Základní kompoziční postup, kterým je současné vyprávění obou časových rovin, nám nicméně sugeruje dva protikladné dojmy: za jednu stranu přesvědčení, že zlo má být poraženo v obou případech obdobným postupem, ale na druhou stranu oprávněný strach, že něco takového není možné. Při zpětném lineárním pohledu vlastně nemám žádné námítky proti první, dětské časové rovině, i když zrovna u té by se asi dneska mělo za to, že některé její prvky už jsou morálně za hranou. Klíčem k pochopení podle mne je, že jde o *nereflektovanou úroveň*, kde jsou věci v souladu. Kingův obraz Ameriky, dětská psychologie, okultní povaha událostí i vítězný – i když nedotažený

– boj se zlem si navzájem dobře odpovídají. Zde autor přesně ví, co dělá, události z 50. let působí přesvědčivěji, nakonec zabírají i větší část knihy. Jednota, která je potřebná pro boj se zlem, je v této rovině chápána jako jednomyslnost: jako shoda ve stejnosti. To se metafyzicky odráží v postavě Želvy, která zde zastupuje cosi jako prozřetelnost, i když tento mechanismus není v knize nijak zvlášť propracovaný, jde spíše jen o přiznání, že zde jakási vnější síla ve prospěch souladu působí.

Naproti tomu vlastní povaha zla je podle všeho obdobným způsobem intuitivní, za normálních okolností nemá bytost, která je jeho zdrojem, potřebu sama sebe reflektovat. Funguje reaktivně: bere na sebe ty tvary, pro které jí přirozený strach připravuje místo, zesiluje a kombinuje je, a pak se jejich přebujelými podobami živí. Proto útočí primárně na děti, které ještě nemají vybudované ochranné mechanismy. Podobně jako je pro ně stav přirozeného světa samozřejmý, ať už je podle našeho pohledu správný nebo špatný, tak i víra v nadpřirozený svět je silná, protože zatím není nijak reflektovaná. Lze je nalákat, vystrašit a jejich strach zmaterializovat do obudných rozměrů. Jde ovšem o dvojsečnou zbraň, jak se ukáže. Bytost To je sice sama o sobě téměř nesmrtná a její schopnosti přesahují naši zkušenost, ale tím, jak přijímá vnější formy, přijímá současně jejich omezení, čímž se stává zranitelnou. Neexistuje žádný dopředu daný „technický“ postup, jak ji porazit, ale vlastně může fungovat libovolný postup, který je nesený dostatečnou vírou. Zdá se, že není v silách jednotlivce jejímu tlaku vzdorovat, ale jakmile se zformuje skupina, situace se změní. Zlo je omezeno svými vlastními postupy a prostředky. Dětský strach, který je nejsnadnější vyvolat – a který nejlahodněji chutná – je doprovázen vírou, která rovněž nemá žádné zábrany. Pokud skupina dětí dospěje k přesvědčení, že určitým specifickým způsobem může zlo porazit, skutečně ho tak porazit může, zvítězí-li předtím dohromady nad svým strachem.

Zatímco v dětské rovině jsou zla a dobro tímto způsobem souměrné, v druhé rovině se jednota rozpadá. Naše obvyklá zkušenost je, že zlo na sebe bere mnoho různých a navzájem odlišných podob, kdežto dobro je nudné v tom smyslu, že má ideální, sbíhající se povahu. Zkušenost z hororů, jako je *To*, je přesně opačná. Zlo je zákonité, co se pokazit může, to se také pokazí, a každé dílčí zlo organicky přispívá k celku, takže zlo zůstává stejnorodé a je posíleno. Dobro je oproti tomu nahodilé, různorodost osudů jednotlivých postav ho oslabuje, což je symbolizováno i tím, že Želva už je „mrtvá“, do událostí dospělé roviny příběhu nezasahuje, prozřetelnost vymizela. To je ovšem obraz, který tak úplně neodpovídá naší zkušenosti. Jestliže surový manžel jedné z postav přijíždí do Derry se svými vlastními záměry, čekal bych, že v nějaké jednotlivosti naruší plány, které má *To*, i když ho *To* nakonec využije. Jestliže řada obyvatel Derry v kritické chvíli vycítí, že se něco zásadního děje, očekával bych, že se alespoň zlomek z nich například začne modlit, čímž *To*, které je na ně napojené, na chvíli vyruší z koncentrace, i když by jinak vůle podobných lidí nic podstatného změnit nedokázala. Kingovu interpretaci „hezkých“ 50. let dětskýma očima musíme jako čtenáři přijmout. Ale tvr-

zení, že povaha „ošklivých“ 80. let viděných dospělými zůstává stejná, i když se dětské vnímání světa už rozpadlo, je mnohem méně přesvědčivé. Po mém soudu by svět v dospělé linii měl být autonomnější. Ne nutně o mnoho, ale autor by měl připustit, že netvoří-li postavy se světem nutnou jednotu, některé události se dějí nahodile, ať už na straně dobra nebo zla.

Důležitá otázka ovšem je, jakým způsobem by případné podobné drobné nedokonalosti, škvíry v záměrech zla mohly ovlivnit celkové vyznění příběhu? K tomu je potřeba zamyslet se nad tím, jak proběhl druhý souboj se zlem. Podobně jako muselo být působení zla podřízeno jistým pravidlům, tak i bytost reprezentující zlo musela získat alespoň elementární psychologii. Prvním neúspěchem, když ji parta dětí téměř zabila, byla donucena k reflexi: jestliže proti ní poprvé použili její vlastní zbraně, musí s druhým střetnutím počkat, až budou dospělí. Mysl si, že budou postupovat podobně jako poprvé, takže nevyhnutelně selžou, protože už nedokážou oživit svoji dětskou víru. To se také stane, hrdinové postupují podobným způsobem, protože nevědí, co jiného by mohli dělat, takže skutečně selžou. Přesto se zmýlí. Nemá totiž žádnou skutečnou zkušenost s odlišností. Jednota, která je potřebná pro boj se zlem, se zde projevuje jako součinnost: jako shoda v mnohosti. Hrdinové sice jako dospělí ztratili část své víry, která je chápána jako bezprostřední vztah ke skutečnosti, ale dokážou se chovat nezávisleji, takže tuto svoji nevýhodu nakonec vyrovnají tak, že na *To* zaútočí několik z nich nezávisle na sobě. Je to ovšem zvláštní vítězství, protože na rozdíl od souboje v dětství, který byl naplněn osudovostí, působí do značné míry nahodile. To je možná nejhlubší paradox knihy: první porážka zla byla neúplná, ale skutečná, kdežto druhá byla konečná, ale v nějakém smyslu méně dostatečná.

Stojí za pozornost, že k tématu ztráty víry – jakožto jakési síly schopné přetvářet skutečnost – se King později v cyklu *Temná věž* rovněž vrací, když do něj zaplétá osudy otce Callahana z knihy *Prokletí Salemu*. Nejde pro něj tedy o vyústění zákonitě nebo konečně, v novém cyklu dějin existuje šance pro „opravu“. Ostatně, zdá se mi, že když se hlavní hrdina románu *Dallas 63*, který vznikl bezmála třicet let po *To*, vypraví do Derry a potká tam dvě postavy z *To*, tak atmosféru po první porážce klauna Pennywise také reinterpretuje způsobem, který není úplně konzistentní se závěrem první roviny příběhu v knize samotné. Bez ohledu na to však platí, že v druhé rovině knihy vzpomínka na dětskou víru hlavních hrdinů nebyla dost přesvědčivá. Abychom doopravdy uvěřili, že je *To* skutečně mrtvé, musí být jejich vítězství stvrzeno nějakou dodatečnou „kosmologickou“ událostí. Tak vzniká dramatický důvod, který vede k nutnosti závěrečného zapomenutí: ukazuje, že už jejich znalosti nejsou potřeba. S tímto poznáním konečně můžeme formulovat třetí klíčovou otázku: existuje něco, čím by tato nevyhnutelná ztráta dětského pohledu šla nahradit, aby podobná lidská oběť nebyla nutná? Lze najít nějakou páku, kterou by bylo možné vsunout do skulin, co by vznikly, kdyby autor svůj svět vykládal méně utilitárně a nechal v něm prostor i pro nahodilost?

Pro odpověď se musíme vrátit k psychologii bytosti *To* samotné. Je mocnější než libovolný člověk a sama o sobě si do-

konce myslí, že je to jediné podstatné, co existuje. Dohromady to znamená, že je schopna v duchovní rovině vytvářet kontext, který je velmi soudržný a větší, než obsáhne psychika libovolného člověka. Bylo potřeba spojení sedmi neobvyklých dětských myslí, aby v prostoru, kde To samo určuje pravidla, byly schopny mu úspěšně vzdorovat. Nutným předpokladem úspěchu samozřejmě bylo, že naši hrdinové dosáhli zvláštního druhu jednoty: nejenom že se sjednotili navzájem, ale museli mít i zkušenost se světem jako místem, které je konzistentní. Byli úspěšní, protože jako děti vlastně dokázali To napodobit. Pokud by měli podobně úspěšně vzdorovat i podruhé, museli by vyjít z dospělé zkušenosti. Pro tu je svět naopak místem paradoxním: každý jednotlivý přístup ke světu, který je do nějaké míry úspěšný, začne být od určité míry neúspěšný. Naše zkušenost je rozbihavá, protože žádná strategie není spolehlivě úspěšná: různí lidé se proto zkoušejí vypořádat s životem úplně odlišnými způsoby. Podobný prožitek je pro To ovšem zcela cizí. Podle mne by proto hrdinové měli krátkých okamžiků, kdy by byla jeho pozornost rozptýlena, využít k tomu, aby To vystavili navzájem rozporuplným emocím a požadavkům. Jednota, která je potřebná pro boj se zlem, by měla vypadat jako sjednocení: jako shoda v odlišnostech. Nekonzistence je pro To – v jeho jedinečnosti a výlučnosti – cosi nepředstavitelného. Hrdinové by ho proto měli nutit, aby na ně reagoval navzájem rozporuplnými způsoby, tak To dovést svým způsobem k šílenství, a pak ho teprve zahubit ve fyzické podobě. Takováto forma zániku by vyplývala z jeho vnitřní povahy a ukazovala by, že lidé nad To zvítězili proto, že byli v nějakém podstatném smyslu lepší než ono.

Zdá se, že hlavním důvodem, proč k podobnému vyznění knihy nemohlo dojít, je vlastně skutečnost, že Stephen King svým hrdinům upřel dospělost. Víru jen ztratili, místo aby objevili její vyvrážděnější podobu. Dospělá víra si totiž uvědomuje, že svět je neporovnatelně větší než jednotlivec, protože možných lidských zkušeností se světem je nejenom příliš mnoho, ale navíc se ještě navzájem vylučují. Víra je proto vlastnictvím kolektivu, nikoliv jedince, i když se od jedinců odvozuje. Neschopnost všech sedmi hrdinů, kteří nám byli jako děti tak blízcí a sympatičtí, stát se v plném slova smyslu dospělými, je pak mrazivou Kingovou tečkou za celým příběhem.

Závěrem

Rozbor zápletky v románu *To* se zdá potvrzovat jeden z úvodních postřehů, totiž že Kingův svět neobývají lidé, pro které bychom použili některý z přívlastků, jenž vyjadřují zralost: nejsou moudří, vyrovnaní, soběstační. Pohybují se ve světě, kterému chybí skutečné zásvěti. Ze světa samotného je vytlačeno metafyzické zlo jako jeho vlastní součást, vyskytuje se v něm pouze jako jakýsi dodatečný – v tomto smyslu tedy nadpřirozený, ale jinak zcela materiálně založený – prvek. Žijí ve světě, kde nemají vážný duchovní život. Prožívají sice výrazné emoce, jsme svědky zásadních psychických otřesů, detailně sledujeme jejich myšlenky, ale všechno je to jen jakýsi proud vědomí, v kterém postavy nejsou schopny najít pevné a smysluplné místo. Existují ve světě, který jim neumožňuje vytvářet

opravdové vztahy. Vidíme mnoho podob spojenectví nebo náklonnosti, ale vztahy, které by nebyly podřízeny nějakému účelu, jsou vzácné, obyčejně se vyskytují jen jako vzpomínka na něco již ztraceného.

Tři stupně materialismu, které se v Kingově Americe dají identifikovat, by pravděpodobně umožňovaly formulovat ještě silnější tezi: v knihách se vlastně nevyskytují žádné skutečné lidi. Jde jen o konstrukty, jejichž pravá povaha je úspěšně zakrývána členitostí, s kterou autor popisuje jejich životy a duševní pochody. Jde si toho všimnout na zvláštním autorském postoji k postavám. Ve většině knih jiných autorů dokážeme docela spolehlivě odhadnout, ke které z postav autor cítí náklonnost, která se mu snadno psala, do které upřímně vkládá nějaký aspekt sám sebe. U Stephena Kinga důsledně nenacházíme žádnou stopu podobných sympatií. Je okázale vstřícný, ale nikdy přátelský. Je dost pravděpodobné, že většina čtenářů tento autorský odstup od postav ani neregistruje, že ho silou zvyku mimovolně překlene, takže vnímá hrdiny jako skutečné osoby. Mají možná jen podprahový dojem jakési nelítostnosti, který posiluje hororový pocit z knihy.

Mně osobně přijde pozoruhodné, jak obtížnou cestu si Stephen King volí, když ochuzuje náš dojem ze světa o rozměr, od kterého obvykle odvozujeme jeho smysl, a když nám postavy, přinejmenším ty kladné, ukazuje jako složeniny, které nemají svoji vnitřní identitu. Je neobvyklé, aby si autor podobně radikálním způsobem omezil svoje možnosti – a aby pak nad těmito omezeními svými vypravěčskými schopnostmi triumfoval. V románu *To* navíc ze svých postupů vytváří realie světa samotného, což považuji za něco nevidaného: literární forma zde dokonale kopíruje myšlenkovou. Neopakovatelná děsivost jeho knih pak pro mne spočívá právě v tom, do jak odlišštěného světa nás odvádí, a jak lidské emoce nás v něm nakonec přiměje prožít. Více než jiní vytváří vyprávěním příběhu iluzi – a přesto mu více než jiným věříme.

Pro mne je to zvláštní a rozporuplný zážitek. Nejde ani tak o to, že autor vychází z předpokladů, s kterými nesouhlasím, přes to bych se zřejmě dokázal přenést snadno. Ale staví svoje knihy na základech, které velmi odporují mojí životní zkušenosti – nebo přinejmenším způsobu, jak ji chápu –, od čehož se úplně oprostít nelze. Ale přesto jeho knihy opakovaně čtu se zájmem, zaujetím a pohnutím. A nepochybně si časem přečtu další, i když se za klamnou známostí jeho verze Ameriky skrývá odtaziťatá cizost. Materialismus, který vede k neúprosné a nelítostné předurčenosti, čímž dráždí můj smysl pro spravedlnost natolik, že si myslím, že vůbec nemá právo na existenci. Je proto zvláštním projevem magie vyprávění a poslouchání příběhů, že román jako *To* dokáže takhle velký rozpor překonat. A není to náhodný a ojedinělý úspěch, protože Stephenovi Kingovi se něco podobného povedlo opakovaně. Nejde o zážitek, z kterého bych vyšel bez šrámu – trvalo řadu let, než jsem se *To* odhodlal přečíst, a ukázalo se, že jsem se neobával bezdůvodně. Ale je to prožitek, který svoji neobvyklostí a radikálností za oběť stojí.

Jiří Grunt

Stephen King: To, Beta Dobrovský, Praha 2019, přel. Gabriel Gössel, 1096 str., 599 Kč

Neffova sbírka povídek Hu!

Sedm próz Ondřeje Neffa a jeho knihy lapidárně zvané *Hu!* se hodně často odehrává pod kopulí lunárního habitatu Arkádie, který je tady „u nás“ v realitě jen vysněnou hudbou budoucnosti.

Příběhy o rozsahu takřka čtyř set padesáti stran propojuje desetiletími osvědčená dvojice Jakuba Nedomého a Kazika Pruse, kteří v nich často fungují jako detektivové. Samozvaní. Ryzí detektivky to sice nejsou, ale určitě bych nehovořil o „nečistotě“ žánru, protože premisy vždycky na začátku známe a autor nejde proti nim. Výjimečnost těchto detektivek vyplývá tak do vysoké míry pouze z nadlidských analytických schopností druhého z hrdinů. Pana Pruse. Ten dostal kdysi zásah v boji a nyní je kyborg.

Nehádejme se ostatně nad definicemi, když se tu jedná o chytré vymyšlenou science fiction akčního charakteru, fascinující vize, zvraty, spád a zábavné příběhy plné napětí.

Samotný titul knihy odkazuje na vtipně chabou slovní zásobu Prusovu, který je kyborgem krapet mlčenlivým a citoslovce *Hu!* patří k minimu slov, která mu – při určitých příležitostech – splývají ze rtů.

Autor povídek (zajisté) ovládá angličtinu nebo francouzštinu, současně má však jako všichni dobří spisovatelé cit pro zvukomalebné momenty jazyka rodného.

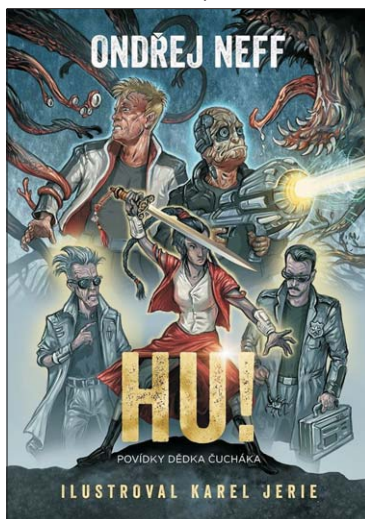
To chápu rovněž proto, že mi kdysi v oné souvislosti řekl, co má připraveno k rozvinutí knihy *Jeruzalémský masakr motorovou pilou* do případného tlustospisu, románu. „Titul *Práh bolesti*.“ Pěkně znělý titul, dodávám, a sám Anděl nápaditosti asi přenesl Neffovi z mozku do vnitřního ucha název povídky *Barrymorův ponor*.

V původní verzi se ještě jmenovala *Lunární potápěč* (2006). A že *potápěč*? Jako bych až přes dvě vesnice slyšel křičet babičku z Mnišku, když se ptá: „Potápěč nad náma na měsíčku, chlapče? Vždyť tam nejni voda.“

I vzkažme dobré ženě, která právě začala číst sci-fi, že se lze, tedy pokud to umíte, ponořovat rovněž do vln prachu. A například měsíčního. *Barrymorův ponor*, druhá z detektivek souboru, podobné možnosti aspoň reflektuje. Dojde k záhadnému zmizení odvážlivce-potápěče, a tak se starožitník Kuba Nedomý a „Dědek Čuchák“ (alis věrný kyborg Prus s myslí schopnou geniálních analýz) stanou pátrači. Proč? Protože problém, zda je lunární potápěč na pravdě boží, anebo ještě žije, chceme rozluštnout i my. Protože jsme zvědaví.

Vězte k tomu, že titulní Joseph Barrymore vyvinul specifickou ponorku. Pod povrchem Luny se navíc dá narazit na ještě specifičtější artefakty, a to kvůli tomu nemusíte být starožitník s naprosto regulérní licenci. Některé nálezy pak třeba mohou mít původ u jiné kosmické civilizace; nejen tato Neffova sci-fi povídka nicméně disponuje přesahy k „menšímu“ a lze snad

(když to přeženu) doporučit, aby byla například hned zítra a naplno nahlas čtena pražskému primátorovi.

Na magistrátě sice vše klope, stejně by to ale mohlo sloužit jako lehké, jen šimravé varování.

Oba Neffovi hrdinové možná nepřežijí do dalšího z příběhů, říkáme si, protože se to tu reže, ale opak je pravdou – a nastávají *Prázdniny v mezisvětě*. Dáma z roku 2085 vyžaduje ochranu a ta bude možná, ale pro „detektývy“ nepůjde o procházku růžovým parčíkem. Navíc... I na Měsíci budoucnosti budou platit určité zákony a pátrání mohou oproti nim být poněkud na překážku. Nebo někdy. Zákony například dostatečně nepředpokládaly organizace, jako je zdejší Enigma, která se nijak neštítí dělat pokusy s chudáky. Což je i sociální aspekt. Čtenářsky podstatnějšími, a to v celé knize, se nicméně stávají bytelné,

děsivé a naprosto neimaginární PŘEKÁŽKY vršené před Kubu Nedomého, či „mazané“ všude okolo něj, třeba když se pohybuje záluďnými chodbami. Anebo i pouze nad měsíčním povrchem. Jde o nebezpečnost vždy zatrolené fyzická anebo odpor vzbuzující, on ale jednak umí bojovat, jednak má problémy analyzující kyborga. Obyčejně je Prus na dosah.

Jádrem vprostřed svazku *Hu!* je próza s titulem *Laický pozorovatel*. Současně jde o jádro původní verze románu *Ultimus* (jehož recenzi autorovi dlužím). *Ultimus*, kniha odehrávající se v kriminále na Luně, fakticky vznikl (a byl opakovaně odkládán) po desetiletí, přičemž kus napsaný v letech osmdesátých je dodnes jeho fungující součástí. I variant měl román několik. Z jedné zformoval Neff detektivku o *Laickém pozorovateli*, která se odehrává v zábavním, ale policii nepřijemně prolezlém habitatu *Alhambra*. V kopulích, pod kterými bouří hormony na samém konci 21. století, kdy bude přirozená smrt leda něčím se konajícím výjimečně.

A pokračujme. Velikán britského původu Arthur Charles Clarke vymyslel kdysi slavnou povídku *Hlídky* (1948, česky poprvé 1962) a nebylo od Ondřeje Neffa, jemuž tehdy byly tři roky, pražádnou drzostí, když k ní v této kotlině – míle a míle vzdálené Srí Lance – připojil na přelomu tisíciletí dva další příběhy *Hlídky 2* a *Hlídky 3*.

Hlídky 2 se v *Hu!* objevuje minimálně ve čtvrtém vydání a jejím hrdinou je i syn jistého prospektora Hurda, přinášející do měsíčního starožitnictví roku 2123 titulní, snad i mírně vražedný OBJEKT, objevený v jednom měsíčním kráteru jeho tatínkem.

V *Hlídky 3*, která se odehrává později, se již Enigma stala segmentem tzv. Císařských galaktických sil a Kuba má s přítelem Dědkem – někdy v roce 2185 – zkoumat i další exemplář titulního objektu.

Jak asi víte, jedná se o v jádru prostou myšlenku, dle které

by vysoce vyspělá civilizace mohla obdržet od některé z podobných „hlídek“ signál v momentě, kdy se lidstvo dostatečně „probere“ ze skutečného i pomyslného neandrtálství.

Kukaččí vejce, další z povídek knihy, je o inteligentním *Stromu* a první byla zveřejněna již v Neffově *Pravdě o pekle* (2003). Oproti ostatním pěti textům z *Hu!* pracuje s podstatně výraznější nadsázkou a lze ji, jak si všímá autor sám, označit za nejhumorističtější kousek celého *Arkadského cyklu*.

Ryze pro svazek *Hu!* vznikla jen úvodní detektivka *Stopy v prachu*, čtyřicet stran napětí okolo vraždy André Blanquarda, kdysi výrobce Miaghiho motorů, v nichž se hmota stává energií. Nicméně se mrkněme na novou Neffovu knihu s nadhledem a připomeňme si, že živou vodou na literární aktivitu dokonce i autorů, kteří si to nikdy nepřipouštějí, bývají časopisy plus antologie. Ty ještě našťastí vycházejí, a kdo ví, zda by některé části epopoje o Jakubu Nedomém vznikly, nebýt Řišovy *Ikarie*. A nebýt sborníků jako *Space opera 2018*, *Hvězdy české sci-fi* (2010) či *Orbitální šerloci* (2006). I tak se, řekl bych, provádí „nakopnutí“ spisovatele, přičemž nejde o *unfair* fotbalový bodyček, ale *fair* pobídka.

Na *Hu!* (zaklepáváme) volně naváže sbírka s druhou sedmičí próz, odvětvajících se opět na Měsici; i když se zdá, že tři z těch povídek Ondřej Neff dosud nenapsal. Respektive na nich teprve pracuje uvnitř mysli, pokud se tam samy nerodí a dál nekonstruuji. Celkem se má počet příběhů *Arkadského cyklu* (vedle píše Neff cyklus románů z Marsu) těsně přiblížit dvacítky, poněvadž mezi ně patří vedle *Ultimu* ještě čtyři další obsáhlé romány *Měsíc mého života*, *Rock mého života*, *Hvězda mého života* a *Reparátor*. Cyklus přitom vstřebáváme v plynoucím v něm čase, takže by se fantastovo proroctví teoreticky mělo začít naplňovat už napřesrok. Právě roku 2023 totiž podle vize vyvine fiktivní firma Virgin zmiňovaný motor vytvářející energii konverzí hmoty a ekonomická praktičnost stroje konečně poskytne šance levné dopravě mezi Zemí a Lunou.

Součástí Neffem odvázně načrtávané budoucnosti jsou však i šedesátá léta našeho století, kdy začneme být klonování a vznikne ILUZÍN. Jakési filmy, které se budou vašeho vnímání zmocňovat víc než stoprocentně a drogově, když vám svedou předat reálné emoce herců. Herců schopných je někdy prožívat lépe než vy sami.

Co dodat? Ehm. Některé segmenty oficiální literární kritiky dneška si úplně nevědí rady s – úplně jinačmi – segmenty Neffova díla. Anebo i děl několika jeho výrazných soupeřů, mezi něž například patří František Novotný. Neffovy romány z Měsíce a z Marsu sice tito bohemisté nezavrhují, na to jsou moudří dost, ale odsunují je jaksi automaticky do ghetta.

To proto, aby ty divy nerušily jejich kruhy; jenže kruhy českých kritiků byly vykrouženy mimo exaktní vědy, mimo nové technologie a snad i mimo let času. Dávno. Doba se ovšem mění a odsunování science fiction se badatelům v budoucnosti vymstí. Odhalení budou v tomto směru jako troubové, co ohrnuli ret i nos před jedním z klíčových proudů písemnictví.

Ivo Fencel

Hu! Povídky Dědka Čucháka. Ilustrace Karel Jerie. Mystery Press. Praha 2022. 472 stran

Cesta do hlubin rusákovy duše (III)

Můžete, Alexandře, třeba milionkrát říkat, že ne všichni Rusové jsou takoví, ale opakováním téhle mantry jenom potvrzujete tohle všechno. Neschopnost přiznat vinu znamená neschopnost řešit problém. Neschopnost se změnit. A když vy na své straně hranice říkáte: „Rusové s tím nemají nic společného, to všechno Putin“, a tady, na téhle straně, je jasné, že k pochopení nedošlo. Nedošlo ke katarzi. V hlavách se nerozsvítilo. Žádná denacifikace, dekomunizace, dešovinizace, deimperializace – nic. Nic nepochopili. Což znamená, že ať budou mít Putina, nebo Navalného, nebo kohokoliv jiného, budou znovu válčit. Zase.

Pokud vy, Alexandře, jako jeden z mála zbývajících, které je už možné počítat na prstech, říkáte „vy antirusští šovinisté“, na téhle straně hranice je slyšet: „Moje země není v právu, ale je to moje země“. Což znamená, že je třeba zbrojit. **Protože jste pevní v neochotě přiznat si vinu, znovu někam vlezete.** A jestli se u vás nepovažujete za viníky, budete je opět hledat jinde. Což znamená, že znovu vyjedete ztrestat banderovský fašismus. Prostě, když vy, Alexandře, píšete o šovinismu vůči ruskému národu, já nevidím váš post, ale prapory milicí ruské inteligence, vyslané do další války na ochranu – ne, už ne báfušky cara, proti báfuškovi jste dokonce i tak nějak bojovali – ale své země, která sice není v právu, ale je to vaše země. A proto ti antirusští šovinisté. Prostě v těch slovech čtu, že až to začne, vy se chopíte zbraně na tamté straně barikády, ne na té mé. Tak to bude.

Pak už přede mnou, šovinistou, nebudete bránit jen „ruský národ“, že? Jaký je to pro mě rozdíl, jestli vás vaše země za deset let znovu požene v mundúrech chránit ruský národ bůhví kde v banderovské Besarábii – ať už s vašim souhlasem s linií Strany, nebo bez něj.

A že vás požene, na to vemte jed. Protože v hlavách se vám nerozsvítilo. Stejně jako se v hlavách nerozsvítilo Němcům po první světové válce. Po porážce, při níž se ukázalo, že taky byli proti. Taky byli všichni Němci stejní. Ovšem za dvacet let opět vyjeli „na obranu“. Na všechny strany.

Já nemám potřebu hájit ruské občany. Zprv jsem to sám viděl. Ne osmdesát šest procent, ale **devadesát šest procent bylo pro Krymnaš**. Celá země se zbláznila. Dobře si pamatuji ty jejich šílenstvím rozšířené zorničky. Z druhé – fakt na ně kašlu. I v Německu za druhé světové bylo plno dobrých Němců. Akorát, že v čtyřicátém čtvrtém už to bylo každému jedno.

Vzdali jste se své suverenity. Občané Ruska odmítli rozhodovat o své vlastní budoucnosti. Takže za ně rozhodne někdo jiný. Výsledek pro ně bude stejný jako pro Němce ve čtyřicátém čtvrtém. A vůbec to není závislé na osobnostních vlastnostech šovinisty Babčenko. Válčil, neválčil, utekl, neutekl, je to sráč, není to sráč – prostě, Babčenkův charakter s tím nemá co dělat. Taková je objektivní realita. A čím dřív to Rusové pochopí, tím větší mají šanci, že budou žít déle.

Disident nemůže být ruský. Disident může být pouze antiruský. To je všechno.

Arkadij Babčenko, 2019

Reakce novináře A. B. na text bývalého sovětského disidenta Alexandra Podrabinka – přeložila Lucie Sulovská.

Časem s vědou – červen

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

První prostinká počítadla vznikla současně s potřebou kupce- kých počtů, tentokrát míněno doslova a bez uvozovek. Prvním z nich byl známý *abakus*, který vznikl před necelými pěti tisíci lety v Babylónii; principem připomínal dětské počítadlo, původně ovšem v podobě hliněné desky, po které se posouvaly kameny.

První mechanické kalkulátory (soustavy ozubených koleček) vznikly během 17. století, z nich asi nejznámější vytvořil devatenáctiletý francouzský génius Blaise Pascal. *Pascalina*, jak ji autor skromně nazval, uměla sečítat i odečítat a sloužila Blaisovu otci, který se živil vypočítáváním daní. Ale o tom jindy.

Za prvního vynálezce počítače blízkého těm dnešním je však považován anglický matematik Charles Babbage. Toho k problému přivedlo pracné, proto k chybám náchylné počítání pomocí logaritmických tabulek.

Dne 14. června 1822, to mu bylo třicet, předkládá Královské astronomické společnosti v Londýně práci nazvanou *Poznámka o použití strojů při počítání astronomických a matematických tabulek*. Ta obsahuje návrh takzvaného Diferenčního stroje (Difference Engine). Ano, „Mr. Babbage má velký talent“, jak píše Humphrey Davy ve zprávě pro parlament. Od vlády pak Babbage dostává několik příspěvků. V roce 1832 dokončuje prototyp částečného Diferenčního stroje. Ten sestával z 96 koleček na 24 osách a pomocí jakéhosi hodinového stroje dokázal pomocí tzv. *metody rozdělených rozdílů* počítat hodnoty některých funkcí a pomocí mosazné destičky s číslicemi tisknout vypočtená čísla do tabulek (logaritmických, astronomických, námořních). Babbage na jeho realizaci vedle zmíněných dotací obětoval i část vlastního majetku. Do úplného provedení se raději nepustil. Dílčí verzi *Differential Machine* realizovali švédští otec a syn Georg a Edvard Scheutzovi, jejichž první exemplář zakoupila roku 1856 observatoř v americké Albaně. Vážil půl tuny.

Babbage se potom až do smrti v roce 1871 zanášel návrhem Analytického stroje (Analytical Engine). „Programovat“ ho měly štítky o „paměti“ 50x100 děr a právě to z něj nejvíc udělalo předchůdce pozdějších počítačů. (Děrné štítky vynalezl počátkem 19. století francouzský tkadlec Joseph Jacquard k řízení svého stavu a rozšířil je koncem téhož století v Americe Herman Hollerith, pozdější zakladatel IBM.)

K pohonu celého soustrojí měl sloužit parní stroj. Tady Babbage vedle financí ztroskotat i na limitech tehdejší technologie – nepodařilo se totiž vyrobit náležitě přesná ozubená kolečka. (Jak se ukázalo roku 1960 při „rekonstrukci“, Analytický stroj skutečně fungoval! Součet dvou čísel mu zabral přesně podle Babbageových výpočtů jednu vteřinu, násobení a dělení nece- lou minutu.)

Charles Babbage byl člověkem otevřené mysli a širokých zájmů. Velmi ho zajímala ekonomie. Vesmír připodobňoval k počítači, jehož „program“ obsahuje zákony přírody. První si všiml souvislosti mezi letokruhy a stářím stromu. Navíc přišel

na to, že z velmi starých stromů může člověk získat poznatky o klimatu dávných dob.

Žel, přetrvávající rozdíl mezi možnostmi rozumu a každodenní realitou ho časem semlel. Anglický historik Paul Johnson ve svých *Dějínách 19. století* ho charakterizoval slovy: „Byl ponurý. Vypadal ponuře, mluvil ponuře a jeho myšlení bylo postupem věku stále chmurnější. Měl k tomu důvod – viděl, jak by se k všeobecnému prospěchu budoucnost dala přenést do současnosti, ale lidská i hmotná selhání ho frustrovala na každém kroku.“ Tak tedy vypadá smutek vzdělance...

Mě osobně na počítačích fascinují dvě věci: Jednak to, jak po krušných počátcích, kdy nebyla ani vhodná kolečka, dospěly k tak zásadnímu ovlivnění našich životů, a jednak to, že tento jejich (de)formativní vliv na naši společnost i psychiku nepostihla žádná vědecká prognóza.

Dnes počítače hustě propustují všechny úrovně života a stávají se v něm nepostradatelnou samozřejmostí. V této roli jsou představiteli něčeho, co bychom mohli nazvat *umělá kvaziinteligence* (něco, co se řídí jen programem). Tato AQI nám víc a víc ubírá z našich každodenních povinností a tak nás připravuje o možnost spravovat si své věci sami. Mezi nás a realitu AQI staví displeje a monitory. Pamatuje si naše přístupová hesla, PINy, osobní kódy, skrze ťukání do klávesnice nám zprostředkovává psaní, čtení, počítání, zajišťuje styk s okolím, s obchody, s úřady, s přáteli, s kulturou, s přírodou. Umožňuje nám virtuálně prožívat to, na co v realu nemáme vůli, peníze nebo příležitost. Tři příklady: Díky navigaci v autě či na kole se nemusíme dívat na svět kolem sebe. Díky domácí meteo stanici se nemusíme podívat na oblohu, nadechnout se čerstvého povětří. Díky chytrým zdravotním náramkům nemusíme dávat pozor, jak se cítíme. Tohle všechno nás vzdaluje přirozenému kontaktnímu a fyzickému způsobu života, pro který jsme se vyvinuli.

Pokud jednou stvoříme skutečnou *umělou inteligenci* (nebo vznikne samovolně evolucí z AQI), tak ta už jenom bez boje převezme otež našich životů – a my si to buď vůbec neuvědomíme, nebo dokonce budeme rádi.

František Houdek

Odposlechnuto

Nazvat muže plešatým je stejné jako sexuální obtěžování, rozhodl takzvaný zaměstnanecký soud ve Velké Británii. Podle něj je ztráta vlasů primárně mužskou záležitostí a poukázat na ni je podobné jako poukazovat na velikost ženských prsou.

The Guardian

Red.: Jak se v následujících měsících bude vyvíjet inflace?
Singer: Nevíme.

Red: Ptám se na váš názor jako bývalého guvernéra ČNB.
Singer: To se obraťte na Sedláčka, ten vám odpoví rád.

IDNES

Vtip je jako balík na české poště. Někomu dojde, někomu ne.

Hnilob

Pracka v láhvi

Třeštění letitého popularizátora 115

V březnu oslavila padesátiny kniha *Meze růstu*, která upozornila na reálnou vyčerpatelnost přírodních zdrojů. Ve stejné době, kdy tato publikace vznikala, se ve světě spojilo několik iniciativ v čele se švédskou vládou a ta roku 1969 prolobovala na Valném shromáždění OSN uspořádání celosvětové *Konference OSN o životním prostředí člověka*. Proběhla ve dnech 5.-16. června 1972 ve Stockholmu a *Meze růstu* se staly jejím základním materiálem. Vedením konference byl pověřen Kanaďan Maurice Strong, v té době jeden ze zástupců generálního tajemníka OSN. (Pikantní je, že povoláním to byl *ropný magnát*, takže se přímo nabízí příměr o *kozlu zahradníkem*. Jeho skutečné pohnutky neznám, jako nejpravděpodobnější mi připadá, že chtěl vyhnat ceny své komodity.)

A hned tato první ekologická konference ukázala hranice možného: Sovětský svaz se satelity ji z politických důvodů bojkotoval, Čína a některé další země do ní vnesly ideologická témata.

Nakonec se delegáti usnesli na šestadvaceti principech a přijali akční plán se 109 doporučeními. (Zřejmě si už tehdy mysleli, že čím víc slov, tím líp.)

Každopádně, termín *ochrana životního prostředí* pronikl do litanií mocných. Vznikl *Program OSN pro životní prostředí* (v čele se Strongem), tehdejší Evropská unie zase založila *odbor pro ochranu životního prostředí*. V roce 1988 Strong založil *Mezivládní panel pro změny klimatu* (IPCC).

Od časů stockholmských se konalo několik podobných sešlostí a slovník ekologických srdcařů i hochštaplerů obohatilo sousloví *klimatická změna*. Jinak jsme neudělali nic moc. Důvod, zjednodušeně, se skládá ze dvou částí: *uvěřit* a *konat*.

Proč jsme nevěřili varovným vědeckým zprávám? Především: Abychom měli šanci jim uvěřit, musíme je napřed *brát vážně*. Jenže berte vážně něco, o čem lidstvo celý svůj věk nemělo ponětí a nestačilo mu to „přejít do genů“? Proč bychom tedy měli naslouchat, tím spíš, že jde o pravdu veskrze nepřijemnou? Změna k horšímu se navíc projevovovala pozvolna, neprokatelně, lokálně. To nebylo jako sáhnout na rozpálená kamna, kde je výsledek rychlý a jasný! Nebrat zprávy vážně bylo taky nejpohodlnější, a tak jsme je všelijak zlehčovali: Jsou to výmysly alarmistů; naši vinu na oteplení nelze jednoznačně prokázat; ať si to řeší ti, kterých se to bezprostředně týká, apod.

(Otázka, proč dnes lidé vědě nevěří tolik jako v minulosti, je sama o sobě zajímavá. Domnívám se, že hlavní důvody jsou dva. Výzkum je čím dál složitější a jeho výsledky jsou pro veřejnost stále méně pochopitelné. Ale hlavně – od vědy se čekalo, že vyřeší naše problémy, zatímco nám připadá, že jich pořád přibývá. Ergo – věda zklamala.)

Ted' už se změna klimatu týká všech a projevuje se na každém kroku: Teplota stoupá; počasí se dělá na sucho a liják; živočišné a rostlinné druhy vymírají stále rychleji. A co hůř – tohle všechno nám ztěžuje a prodražuje život.

(Mimochodem, asi poprvé v dějinách se stalo, že snižujeme spotřebu nějaké velepotřebné suroviny, i když je jí dostatek.

Poprvé nás totiž zavaluje odpad z ní. Ano, jde o CO₂ z fosilních paliv.)

Jsem přesvědčen, že dnes ve většině bereme zprávy o klimatické změně a jejích důsledcích vážně a věříme jim. (Mezi nimi si zvláště vážím těch, kteří dokázali přiznat, že se předtím mylili, to vyžaduje čest a odvahu.) I ti, co uvěřili, mají v zásadě dvě možnosti. Ta horší je „věřím, ale nic nedělám“, buď z pohodlnosti, nebo ze slabé vůle, nebo z přesvědčení, že nic nemůžu, nic s tím neudělám... Někteří jsou rovnou agresivní: To jako máme vylézt zpátky na stromy nebo co? Další se uchylují k bezbřehému optimismu přecházejícímu v morální hazard: Však oni naši potomci „něco“ vymyslí, zatím vždycky nějaké řešení vykoumalí! Výsledkem pouze pasivního přijetí pak může být neuróza z výčitek svědomí vůči potomkům, klasický příklad *hoře z rozumu* nad faktem, že meze růstu jsou silnější než schopnosti půstu.

Německý filosof Hans Vaihinger před sto lety vymyslel takzvanou *filosofii als-ob* (jakoby). Obrazně řečeno, zatímco my coby pění na hladině života předstíráme, že děláme něco užitečného a ze všech sil pádlujeme k lepším zítřkům, ve skutečnosti nás proud Života skrytý hluboko pod hladinou unáší do končin, které si nechceme ani nedovedeme představovat...

A výsledek toho všeho? „Nová zpráva *Mezivládního panelu pro změnu klimatu* je výčtem nedodržení závazků. Je to spis plný hanby zaznamenávající prázdné sliby, které nás pevně usazují na cestu ke světu, ve kterém se nedá žít,“ upozornil v dubnu 2022 generální tajemník OSN António Guterres.

Nu a nakonec zbývají ti, kdož vědcům věří a zároveň odmítají vaihingrovat. Konají, byť s vědomím, že moc nezmůžou.

Jak vidno, cesta k účinnému řešení oplývá tolika nástrahami a rozcestníky, že cíl se za nimi skrývá líp než zlatý poklad ve Fort Knoxu.

V Brazílii se prý opice chytají tak, že do přivázané láhve se vloží ořech. Opice ho popadne, ale pracku i s ním z láhve neprotáhne. Přesto pochoutku nepustí, nedokáže to, ani když se blíží lovcí.

Opice a člověk mají 97 procent genů společných.

František Houdek

Odposlechnuto

Mainstream se raději mylí s Fukuyamou, než by měl pravdu s Huntingtonem.

Jan Keller

Ruský předstíraný výpad proti Kyjevu je nejlépe provedený klamný manévr v dějinách vojenství. Výsledný dojem je tak dokonalý, že ještě za sto let budou lidé věřit, že tam Rusko doopravdy zaútočilo a dostalo na budku.

KENJIRO

Chobotnice provádí sépii bytem:

- Nájemné je 1000 dolarů plus energie.
- To je docela drahé...
- Za bydlení ve středu Moskvy?

KENJIRO

Přebor autorů fantastiky 2020 a 2021

Přebor autorů fantastiky neboli PAF je pomyslný žebříček autorů, kteří získali nejvíce ocenění v literárních soutěžích žánrů sci-fi, horor a fantasy za uplynulý kalendářní rok. Cílem ankety je podpořit autory v dalším psaní a inspirovat ostatní. Podklady v anketě PAF obsahují výsledky z literárních soutěží pořádaných od roku 2008, hlavním patronem žebříčku je Michael Bronec ze Strak na vrbě, elektronické vyhodnocení zajišťuje Vladimír Němec. Za celou dobu existence je v anketě PAF zaevidováno celkem 1505 povídek od 535 autorů. Absolutně nejvyšší počet bodů za celou dobu existence přeboru až do současnosti obdrželi tito borci: jako první Dana Rusková, druhá byla Kristýna Sněgoňová, třetí Karel Doležal, čtvrtá Věra Mertlíková, pátý Petr Klepal.

Každoroční výsledky žebříčku a jména nejúspěšnějších finalistů přeboru bývají vyhlášovány na pravidelném prosincovém Fénixconu v Brně. Vzhledem ke covidovým omezením v letech 2020 a 2021 došlo na vyhlášení PAF (stejně tak na Fénixcon) až v březnu, a to za oba ročníky současně.

Vyhodnocení PAF za rok 2020

V roce 2020 bylo do PAF zahrnuto celkem 97 povídek od 66 autorů z 11 soutěží (Cena Karla Čapka – čtyři kategorie, Daidalos, Žoldnéři fantazie, Vidoucí, Rokle šeré smrti – dvě kategorie, Sardenské legendy, O krvavý brk, O stříbřitělesklý halmochron). Na nejvyšších dvou příčkách PAF bylo v roce 2020 těсно. Podle Vladimíra Němce, který statistiku počítal, tam šlo doslova o krk, protože první dva finalisty od sebe dělí rozdíl jednoho jediného bodu.

- Na prvním místě s 18 body je Petr Klepal za umístění s povídkou Marta v soutěži O stříbřitělesklý halmochron, s povídkou Ocelové nebe nad bory v soutěži Vidoucí a s novelou Patálie s Rudou Hříbkem v CKČ. Připomínám, že Petr Klepal byl třetí v žebříčku PAF v roce 2015 a druhý v roce 2018.
- Na druhém místě se 17 body je Radmila Tomšů s mikropovídkou Apokalypsa v A dur v CKČ, za kterou mimochodem získala MLOKA, který byl prvním Mlokem v kategorii mikropovídka za celou historii CKČ, a dále za povídku Docela obyčejná služební cesta v CKČ. Připomínám, že Radmila Tomšů byla čtvrtá v roce 2019, první v roce 2017, a v roce 2018 se dělila o páté a šesté místo s Radovanem Kolbabou.
- Třetí místo s 15 body patří Dávidu Mamrillovi za krátkou povídku Červený šíp v CKČ a za další krátkou povídku Plavba cez neznáme more v CKČ.

Vyhodnocení za rok 2021

V roce 2021 bylo do PAF zahrnuto 76 povídek od 61 autorů z 10 soutěží (Cena Karla Čapka – čtyři kategorie, Žoldnéři fantazie, Vidoucí, Rokle šeré smrti – dvě kategorie, Sardenské legendy, O krvavý brk, O stříbřitělesklý halmochron). Jestliže bylo na vrcholu žebříčku PAF za rok 2020 těсно, tak příčky za rok 2021 jsou obsazené ještě mnohem těsněji. Sešla se tu nebyvalá skvadra autorů se stejným bodovým ziskem, proto jim nezbyvá než se o místa podělit. Kupříkladu třetí místo sdílí pět

autorů a autorek, stejně tak čtvrté, čtyři páté, a tak to jde pořád dál. Uvidíme, zda se tento nový fenomén bude opakovat i v následujících ročnících.

- Na prvním místě s 19 body je Marie Domská za umístění s povídkou Noc díkyvdání v soutěži Vidoucí, dále za povídku Sedm jmen v soutěži Daidalos a za vítěznou novelu Voják nepláče v CKČ. Pro zajímavost: v roce 2020 se Marie v žebříčku PAF umístila na čtvrté příčce, přičemž od třetího místa ji dělily necelé čtyři desetiny bodu.
- O druhou příčku žebříčku PAF se dělí dva finalisté, kteří mají shodně po 13 bodech a jsou to: Dana Beranová za povídku Plánata v soutěži Vidoucí a povídku Zloději v soutěži Vidoucí, a Vlastimil Boháč za povídku Město kalných sluncí v CKČ a za povídku Zmizelí v soutěži Daidalos.
- Na třetí příčce s 10 body se tísni: Jitka Švubová, Eliška Mostecká, Jan Kozák, Adéla Věchetová Kalousková a Vojtěch Žák.

Úspěšným borcům srdečně gratulujeme!

Rozhovory s finalisty PAF 2020 a 2021

Přebor autorů fantastiky je sice míněn s mírnou nadsázkou, ale přesto vypovídá o míře úsilí, kreativitě a zdravé úpornosti oceněných autorů. Abychom motivovali k účasti v literárních soutěžích i další autory, položili jsme držitelům nejvyšších míst obou ročníků přeboru několik otázek.

1. Co právě teď píšeš?

Petr Klepal: Vrtám se v jednom ze svých oblíbených vesmírů, který jsem začal už v roce 2018, ale vzhledem k tomu, že to je volně pokračování povídky, která soutěží, tak nebudu konkrétní. Docela rád se vracím k příběhům, které jsem napsal dřív, a přidávám jejich hrdinům nová dobrodružství, to je případ Patálii s Rudou Hříbkem a Ocelového nebe nad bory. Marta je zase dalším střetnutím nových hrdinů se starým záludným protivníkem.

Radmila Tomšů: Přiznám se, že teď momentálně nic. Ale je to proto, že jsem na jaře odevzdala do nakladatelství Fragment knížku Strážci rozhraní s podtitulem Hrozba z minulosti – ta by měla vyjít v září letošního roku. Také jsem Michaelu Broncovi předala rukopis knížky pracovně nazvané Začarované divadlo a na začátku prázdnin by měla vyjít kniha z naprosto jiného soudku, kterou jsme napsaly dohromady čtyři autorky. Jde o pokračování úspěšné beletristické knížky Statek je rodu ženského, tentokrát s názvem Statek v nesnázích. Pracovat na třech textech najednou bylo docela náročné, tak si teď dám pár týdnů oddech a pak se s chutí pustím do dalšího dílu Strážců rozhraní.

Dávid Mamrilla: Momentálně se intenzivně venuju asi 80 stranovej novele žánru diplomová práce :-). Z toho důvodu som v poslednom čase nemal toľko priestoru písať beletriu intenzívnejšie. Písal som teda aspoň poéziu, ale občas sa podarí aj nejaká krátka poviedka. V hlave a v desiatkach zápisníkov či wordových dokumentoch mám samozrejme kopec nápadov,

tak verím, že sa aspoň niektoré po dokončení štúdia dostanú na papier.

Marie Domská: Pořád se věnuji svému universu Kchrat, ze kterého jsou všechny mé úspěšné povídky a novela. Občas se poposunu v čase dál do budoucnosti, jindy si s Kchratem vzpomínáme na jeho divoké mládí. Ten svět je prostě úžasný a může se v něm odehrát cokoli, od lechtivé romance, přes detektivku až ke thrilleru.

Dana Beranová: Vezmu to trochu zešíroka. Povídky Pláňata a Zloději, které se dostaly do finále soutěže Vidoucí, jsou součástí knihy o čarodějce Henice. Kniha pod názvem Zpěv straky se v tuhle chvíli připravuje na vydání v nakladatelství Host. A já už pilně pracuju na druhém dílu.

Vlastimil Boháč: Právě teď dokončuji povídku pro další ročník soutěže Daidalos a poněkud hlemýždím tempem pokračuji v práci na své první knize.

2. Máš konkrétní autorský sen, o který se chceš podělit se čtenáři, nebo je pro tebe psaní způsobem spontánního sebevyjádření?

Petr Klepal: No, já měl vždycky bujnou fantazii a ta mi nedá pokoj, dokud jí ty nápady neztvárním v nějakém příběhu. A když něco dělám, tak se to snažím dělat naplno, aby to fungovalo, všechno sedělo a šlapalo jako dobře promazaný stroj. Je to výzva, od prvního písmene po poslední tečku.

Radmila Tomšů: Píšu proto, že mě to baví, a jsem moc ráda, když mé texty potěší i čtenáře. Sen už jsem si asi splnila – jako každý autor jsem snila, že jednou budu držet v ruce vlastní knížku. Teď už mám své knihy vydané dvě, dvě rozpracované v nakladatelstvích a u dalších dvou se čtvrtinově podílím. Je to úžasné, držet v rukou knihu a být na obálce jako autor, to se prostě neokouká. Takže ano, mám sen – aby se mé knížky líbily, prodávaly a tím pádem byl zájem o další a já mohla psát dál a dál...

Dávid Mamrilla: Momentálně mám dva autorské sny. Prvým je zavedenie systémovosti a konzistentnosti do môjho písania. Väčšinu mojich doterajších poviedok som skutočne napísal tým zmieneným spôsobom spontánného sebavyjadrenia. Myslí si ale, že ak budem chcieť vziať moje písanie na lepšiu úroveň a písať komplexnejšie a prípadne dlhšie príbehy, už to nebude stačiť. Preto mojím prvým snom je stanovenie si rutiny, napríklad že budem každý týždeň písať aspoň päť hodín. Ak to vydržím po dobu jedného roku, budem spokojný. Druhý sen je viac materiálny (aj keď myslím súvisí s tým prvým) a je to vydanie knihy : -)

Marie Domská: Už od puberty je mým snem vydat knihu (a rozhodně ne jen jednu). Úspěchy v literárních soutěžích mě k tomu pomalu ale jistě přibližují.

Dana Beranová: Moje heslo, které mám na svých stránkách, zní: Fantazie plní sny. A tak já ke psaní přistupuji. Osudy mých hrdinů jsou plně v mých rukách, co se mně nepovedlo, oni dokážou. A zároveň skrze ně mohu předat svým čtenářům svoje názory a myšlenky.

Vlastimil Boháč: Stejně jako pro řadu dalších kolegů a kolegyní má můj autorský sen podobu vydání vlastní knihy u solid-

ního nakladatelství, to pro začátek. Tvrdím, že pro budování autorského portfolia je ideální období před narozením dětí nebo doba, kdy odrostou. Jelikož se mě momentálně netýká ani jedno z toho, svoji knihu píši mnohem déle, než bych si představoval. Kdo ale říká, že cesta za svým snem musí být jednoduchá?

3 Co tě nejvíce inspiruje?

Petr Klepal: Nejvíc? Asi člověk jako takový. Ať ho zasadíte kamkoli, vždycky něco vyvede. Chytrý a mazaný dovede být jako stará horákyně, a přece si rád nevidí přes špičku nosu a pak seká boty jako ten největší blb. Nosí v sobě třaskavou směs emocí a dost často je jeho největším vítězstvím ukočirovat sám sebe. Když se to pak spojí s úklady a nástrahami fantastických světů, je z toho vždycky slušná mela.

Radmila Tomšů: Inspirací může být cokoli – pár vět zaslechnutých ve vlaku, hudba, setkání s kamarády, příhody, na které si člověk vzpomene...

Asi nejvíc vlastní fantazie a samotný rozepsaný příběh, který si časem začne žít svým životem a v podstatě mě v psaní sám vede. Nejlepší je, když postavy „ožijí“ a třeba se i trochu vzpěchují nechat se zařadit do škatulky, kde jsem je původně chtěla mít. To pak vznikají nejlepší pasáže a je radost psát.

Dávid Mamrilla: To je náročná otázka, ale keď sa nad tým zamyslím, povedal by som, že literatúra a hudba, v tomto poradí.

Marie Domská: V poslední době nejvíce lidé kolem mě, hlavně čtenáři, od kterých dostávám zpětnou vazbu na již publikované povídky. Často zmíní něco jen tak na okraj a mně bleskne hlavou, že by z toho mohla být povídka... Jinak cíleně si chodím pro inspiraci na pinterest, některé fantasy obrázky by mohly samy vyprávět.

Dana Beranová: Nejvíc toho vymyslím na procházce se psy po lese. Druhý zdroj je místo, které nějak souvisí se scénou, kterou právě píšu. Konkrétně kvůli Henice jsem navštívila pár hradů, kde jsem nasála středověkou atmosféru. A do třetice jako v pohádce – hodně mi dávají rozhovory s mými betačtenáři.

Vlastimil Boháč: Největší zdroj inspirace pro mě představuje naučná literatura nejrůznějších oborů. Ta tvoří základní substrát, z něhož raší výhonky nových nápadů. Kromě ní mě silně inspiruje také atmosférická, melancholická hudba rozličných žánrů, která dokáže moji představivost brát na opravdu zajímavé výlety.

4. Chěl/chtěla bys něco vzkázat čtenářům nebo ostatním autorům?

Petr Klepal: Je super, že tu jste, že je pro koho psát a hlavně, snažit se co nejlip psát. A s kým soupeřit.

Radmila Tomšů: Čtenářům bych přála, aby nacházeli příběhy podle jejich gusta, a hlavně, aby četli. Protože jen s nimi má psaní smysl, psát si do šuplíku je zbytečná ztráta času. Příběhy jsou celé až ve chvíli, kdy si najdou čtenáře a každý si v nich objeví to své.

Autorům bych přála, aby jim to prostě psalo. Aby si našli dobré beta čtenáře a aby se nebáli jít s kůží na trh, nenechávali to, co napíší, v složkách počítačů a posílali své texty do sou-

PAF (pokračování z předchozí strany)

těží. Sama za sebe můžu potvrdit, že úspěchy v soutěžích jsou dobrým odrazovým můstkem pro psaní delších textů a i pro vydávání knih.

A pokud se hned nezadaří, nezufojte. Příště to třeba vyjde.

Dávid Mamrila: Určite by som rád autorov vyhecoval k intenzívnemu písaniu, aj keď sa im zdá, že to nejde, alebo že už „to stratili“. Nech máme čo čítať a môžeme sa vzájomne inšpirovať. Takže proletáři všech zemí, pište! :-)

Marie Domská: Ostatním autorům: ať jim to píše. A čtenářům, aby byli trpěliví. Kchrat bude! :-D

Dana Beranová: Svým dcerám říkám, že knížka je kamarádka, která má na ně vždycky čas. Mně osobně knížky, tedy jejich čtení, nejen psaní, pomohly přes mnohá těžká období. A dodnes, když odcházím z knihovny s plnou náručí, naplní mě blažený pocit, že bude dobře. Takže můj vzkaz v podobě takového hesla zní: Než topit žal v lihu, dej si radši knihu.

Vlastimil Boháč: Čtenářům bych vzkázal, ať nikdy nezanevrou na domácí fantastiku. Kromě už ověřených autorů se stále objevují nová jména, jejichž texty mají co nabídnout. A neostýchejte se na internetu dávat autorům zpětnou vazbu, je pro nás důležitá. Ostatním autorům fantastiky bych vzkázal jediné: Pište dál, vybrali jste si skvělý žánr!

Děkujeme nejúspěšnějším finalistům PAF 2020 a 2021 za jejich odpovědi a doufáme, že inspirovali ostatní autory.

Miroslava Dvořáková, tisková mluvčí PAF

PAF 2021 a 2020

Ročník 21

1.	Domská Marie	19
2.	Boháč Vlastimil	13
3.	Beranová Dana	13
4.	Švubová Jitka	10
5.	Mostecká Eliška	10
6.	Kozák Jan	10
7.	Věchetová Kalousková Adéla	10
8.	Žák Vojtěch	10
9.	Zicháčková Zuzana	9
10.	Raida Jakub	9
11.	Valášek Petr	9
12.	Kubičková Michaela	9
13.	Němcová Kateřina	9
14.	Pečenka Jan	8
15.	Pavloušková Jana	8
16.	Klepal Petr	8
17.	Barsch Alfréd	8
18.	Mamrila Dávid	7
19.	Moravec Zbyněk	7
20.	Matějovský Bohumil	7
21.	Labaj Marek	7
22.	Plauchová Jana	7
23.	Macháček Petr	7
24.	Matěja Markéta	7

Ročník 20

1.	Klepal Petr	18
2.	Tomáš Radmila	17
3.	Mamrila Dávid	15
4.	Domská Marie	14,58
5.	Moravec Zbyněk	13
6.	Kubičková Michaela	12,58
7.	Kolbaba Radovan	12,58
8.	Splítek Roman	10
9.	Zvelebilová Rosana	10
10.	Tabačková Jana	9
11.	Hřebenářová Eliška	9
12.	Fritz Pavel	9
13.	Pečenka Jan	9
14.	Boháč Vlastimil	8,58
15.	Šnajberková Jarka	8
16.	Kalaš Radovan	8
17.	Hrdlička Lukáš	7,58
18.	Šiklová Lucie	7
19.	Písková Růžena	7
20.	Zelníček Richard	7

NON FICTION

Michio Kaku, Jennifer Thompsonová

Dále než Einstein

Hledání teorie vesmíru

Michio Kaku (1947) nyní působí jako profesor teoretické fyziky na newyorské City University. Je popularizátorem vědy a jedním ze zakladatelů teorie superstrun. Česky vyšly např. jeho knihy Einsteinův vesmír (2005), Paralelní světy (2007), Dále než Einstein (2009), Fyzika nemožného (2010), Fyzika budoucnosti (2013) nebo Budoucnost myslí (2015).

Příběh vývoje fyziky je v této i dalších jeho knihách v jeho podání vždy dobrodružný a komplikovaný. Po staletí fyzici prohlubují naše znalosti přírody, vyvíjejí nové přístroje, které pomáhají některá tajemství rozluštit a jindy zas vedou k objevu nových dalších záhad. Ve dvacátém století se tempo objevování zvýšilo takřka exponenciálně. Vědci pronikli do hlubin vesmíru i k subatomárním stavebním prvkům hmoty. Definovali, jaké síly vládnu mikrokosmu i makrokosmu, a ukázali, jak se jedna odvozuje z druhé. Pak ale narazili na záhadu, která až dosud všem pokusům o objasnění vzdoruje: jak sjednotit gravitační sílu s jadernými interakcemi a elektromagnetismem?

Fyzikové už dlouho rozpracovávají tzv. teorii strun, která by snad mohla být cestou k definitivnímu sjednocení. Michio Kaku s novinářkou Jennifer Thompsonovou se pokoušejí zpřístupnit tuto teorii, včetně jejího vzniku, vývoje, původu, ale i úskalí.

Michio Kaku, Jennifer Thompsonová: Dále než Einstein, Argo 2022, edice Aliter, vydání druhé, 256 str., 298 Kč

